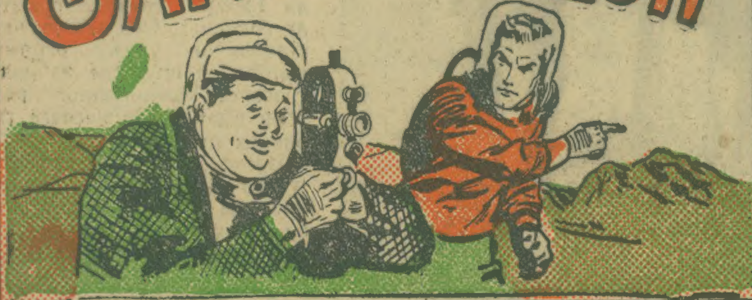
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXIII — Број 502
Субота, 12. август 1961.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

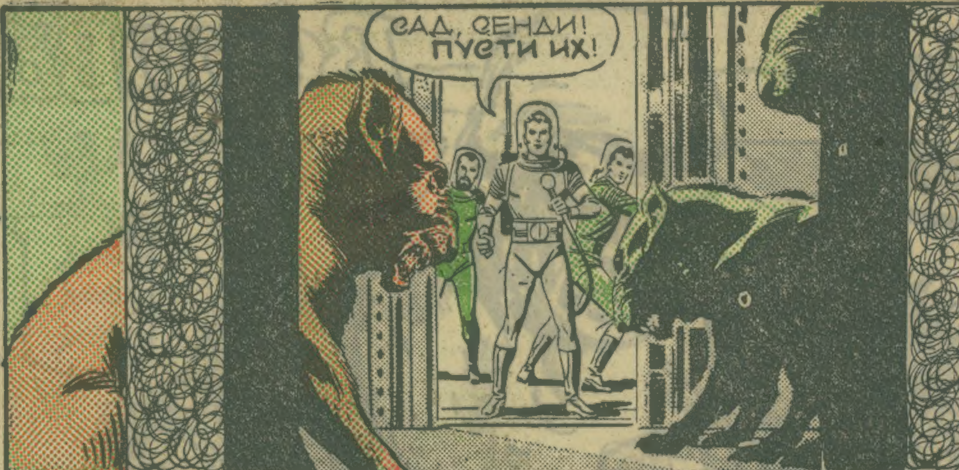

КРОЗ ВЕКОВЕ

ИМПЕРАТОР — ЦИПЕЛИЦА

Гај Цезар Калигула, римски император (37—41) провео је детињство у војничким логорима свога оца војсковође Германикуса. Војници су му тада дали надимак Калигула (ципелица) због војничких ципела (калига) које је носио. Кад је постао император, Калигула је не само за себе тражио почасти указиване боговима, већ је покушао да свог коња прогласи конзулом.

КОЛУМБОВА ОРАХОВА ЉУСКА

„Санта Марија", највећа од три каравеле којима је Кристифор Колумбо 3. августа 1492. године, кренуо на запад и открио Америку, била је дуга 22,6, широка 7,8 и ви-

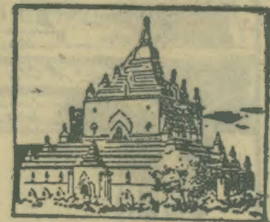
сока 4,1 метар. Њена носивост је била око 200 тона. Друга каравела „Пинта" имала је носивост 140, а најмања, „Нина", свега 100 тона. Данас се овакве ...чице употребљавају само за обалну пловидбу.

ГЛАВА ЗА КЕСУ ДУВАНА

Код старих Астека, староседелаца Мексика, закон је веома строго кажњавао крадљивце. За најмању крађу ухваћени кривац је кажњаван тиме што је постајао роб оштећеног. Крађа кесе за дуван била је по тежини равна крађи 12 клипова кукуруза: за обе је била прописана смртна казна.

ЗЛАТНА ПАГОДА

Пагода Шве-Моктав у Пауку, у Бурми, изграђена је 1091. године по наређењу краља Даматвака искључиво од златних и сребрних цигала. Пагода је била висока 15 метара. Ме-

ђутим, само четири године касније у земљу су продрли непријатељи и њихов заповедник је разрушио пагоду да би узео злато и сребро уграђено у њу, али је одмах после тога сазидао нову, исту такву, само од обичних цигала.

СЕДАМНАЕСТ ПУТА ОКО ЗЕМЉЕ

Мајор Герман Титов

Москва, 7. август. Космички брод „Исток 2" завршио је више од 17 обрта око Земље. За то време он је прешао преко 700.000 километара. Спуштање космичког брода успешно је извршено у одређеном рејону Совјетског Савеза.

Тако гласи прво званично саопштење о успешном лету другог совјетског космонаута, двадесет шестогодишњег мајора Германа Степановича Титова, који је пилотирао космичким бродом „Исток 2". Други совјетски космички брод лансиран је 6. августа у 9 часова по московском времену (7 по југословенском) са ракетне базе Бајконур на Каспијском језеру. Мајор Титов облетео је 17 пута око Земље по елиптичној орбити чије је највеће удаљење од Земље износило 257, а најмање 178 километара. За сваких 88,6 минута други совјетски космонаут начинио је по једно путовање око света летећи брзином од 28.000 километара на час.

Између космичког брода, који је без последњег степена ракете тежак 4.731 килограм, и Земље одржавана је стална двострука радио-веза. За време лета мајор Титов осећао се, како је сам јављао на Земљу, одлично. Док је летео изнад Совјетског Савеза на Земљи су примљене радио-телеметријске слике космонаута Титова из кабине „Истока 2" које су потврђивале његове изјаве о одличном функционисању свих уређаја на броду и стању пилота. Мајор Титов је за време свог космичког лета прелетео дословно изнад сваког насеља, реке, шуме, мора и језера на Земљи. Јер, после сваког од 17 кругова он се, због окретања наше планете, померао за десет степени на запад да би се, најзад, нашао изнад места одређеног за слетање.

Коментаришући успех Германа Титова, који је природан наставак подвига првог космонаута света Јурија Гагарина, совјетски научници наговештавају лет човек на Месец и лансирање ракете без посаде на Венеру.

Титов се вратио на земљу. У 10,18 по московском времену. Још док је говорио из васионе, што је преношено преко Радио-Москве, осећао се оптимизам и вера у потпуни успех. Као да ни његов снажни глас и ведро расположење нису дозволили никакву сумњу у срећан повратак. После „шетње" од 700.000 км, извршене за 25 часова и 18 минута вратио се на Земљу далеко богатији но што је узлетео. У његовом космонаутском „пртљагу" налазили су се подаци на које је човек чекао хиљадама година. Бауци ранијих столећа, од Феничана и Грка до данас — планете, звезде, небески свод, инерција, гравитација — распршили су се. Герман Титов је доказао још нешто: космос није негостољубив, само треба знати како се куца на његова врата.

Пред нама се исписују најкрупнији датуми освајања космоса, а ми готово нисмо ни свесни величине нашег доба.

ПРЕД ДОМОМ

После напорног рада на њиви два Гвинејца застала су пред домом једног од њих да одахну. Њихови домови су живописне округле колибе исплетене од прућа, с купастим крововима који подсећају на војничке шлемове

Главно занимање становника Републике Гвинеје, која је постала независна 2. октобра 1958. године, јесу пољопривреда и сточарство. Некада су Гвинејци гајили углавном кукуруз, пиринач и просо, док су плантаже банана и ананаса припадале искључиво Европљанима, тачније речено Французима.

Гвинеја има, вероватно, највећа и најбогатија налазишта боксита у свету. Према програму о развоју индустрије алуминијума, Гвинеја ће моћи једног дана да производи 1.200.000 тона овог метала годишње. Ова земља, чији становници улажу огромне напоре да што пре избришу трагове колонијалног ропства, има знатне наслаге гвоздених руда и злата.

Према званичном извештају из 1959. године, Гвинеја има три милиона становника од којих већина припада племенима Фула, Малинке и Сусе.

КАДА ЋЕ ЧОВЕК ОТИЋИ НА МЕСЕЦ

Титанску борбу за освајање космоса воде штабови бројних научника. Сваки већи успех стаје по неколико милијарди рубаља или долара. То је цена „возне карте" за Месец чија сума још није потпуно уплаћена, али је она бар омогућила извесне научне резултате без којих нема ни космичког путовања. Тако смо недавно сазнали да изнад 800 км висине кроз већи део атмосферског простора пролазе радиоактивни зраци од којих ће човек моћи да се заштити само стотинама килограма тешким непропустљивим оклопом.

У почетку путовања на Месец човек ће се сусрести са Ван Аленовим појасом радијације који у виду прстена окружава земљу од 800 до 84.000 километара висине. Постоје комбинације да се пројектили не упућују кроз „зидове" прстена већ кроз његову шупљину па ипак је за заштиту само једног космонаута потребан специјалан оклоп који не може бити лакши од 450 килограма. За двојицу оклоп мора да тежи 900 килограма. Према данашњем стању науке, за сваки килограм корисног терета у пројектилу потребно је просечно 900 кг космичког брода, што значи да би брод на самом почетку требало да тежи 500 тона.

Сматра се да један астронаут мора да троши 3 килограма намирница и пића дневно. Ако се узме да је једном путнику за Марс потребно 520 дана за одлазак и повратак и близу 2 тоне намирница онда би експедиција једне групе астронаута требало да стаје — према данашњем стању науке и технике — читав годишњи национални доходак једне велике и развијене земље.

Из свега изложеног следи само један закључак: када ћемо стићи на Месец, не зна се.

RIPLEY'S — Веровали или не!

ЛАВ у грбу енглеске породице Мур привилегија је дата Џону Муру због тога што је 1683. године поклонио краљу Чарлсу II 300 милиона динара

ИБИС је у старом Египту сматран за свету птицу јер се његова појава сваке године подударала са изливањем Нила од кога је зависио живот земље!

ДРВОРЕД који је у Принсетону (САД) засадио Ричард Стоктон, један од потписника Декларације независности већ 100 година процвета 4. јула на дан празника независности

СТАТУА „ПОГУБЉЕНА" ЗБОГ УБИСТВА

СТАТУУ подигнуту Тегенесу из Тасоса који је у 5. веку пре наше ере добио 1 300 олимпијских награда, сваке ноћи шибао је неки завидљиви такмичар

једне ноћи статуа је пала на њега и убила га — због чега су јој судили и осудили је да буде бачена у море!

ХРАМ БЕЛОГ КОЊА

у близини Ланчова (Кина) изграђен је у једној пећини високо изнад земље насред једне окомите литице

ПОСЛЕ СЕДАМ ГОДИНА

Један полицијски коњ у Њујорку пуних седам година је обављао службу и није имао ниједан несрећни случај. Али ту скоро се услед неког изненадног треска толико преплашио да је скочио у плићак на пристаништу. Двојица полицајаца су га пуна два сата умиривали и помоћу дизалице извукли напоље.

•

Рекордна цена

Један дијамант од 78, 54 карата, највећи драги камен у Великој Британији, биће изложен јавној продаји. Почетна цена му је 150.000 фунти или око 40 милиона динара. Очекује се да ће ова цифра бити далеко пребачена.

•

Сналажљивост

У Франкфурту је недавно отворен „Небодер кафе", ресторан изграђен на крову једног пиварског силоса високог 120 метара. Овај силос представља највишу грађевину у Франкфурту и може да прими 14.000 тона пивског јечма. Ресторан се окреће око своје осовине и његови посетиоци имају поглед на 50 километара уоколо.

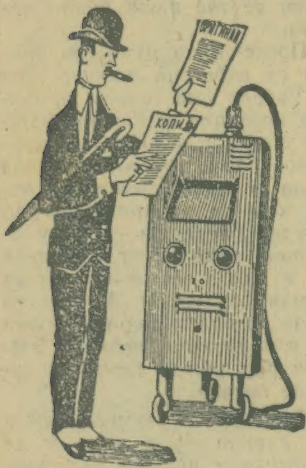
•

Не би било чудо

Младожења Пјетро и млада Адела Серпелини после свадбе у Милану, кренули су на брачно путовање кроз Италију — бициклима. У томе још не би било ничег чудног да млада нема 70 година, а младожења 55.

•

Машина—секретар

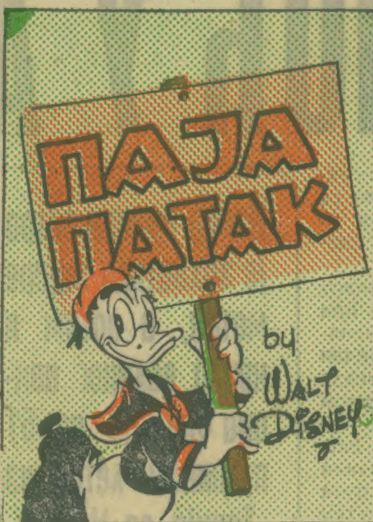
Именом „машина-секретар" назвала је једна енглеска фирма апарат за копирање планова и докумената. Овај апарат може да изради копију сваког текста и цртежа за неколико секунди, без мастила, оловке и било каквог припремног процеса.

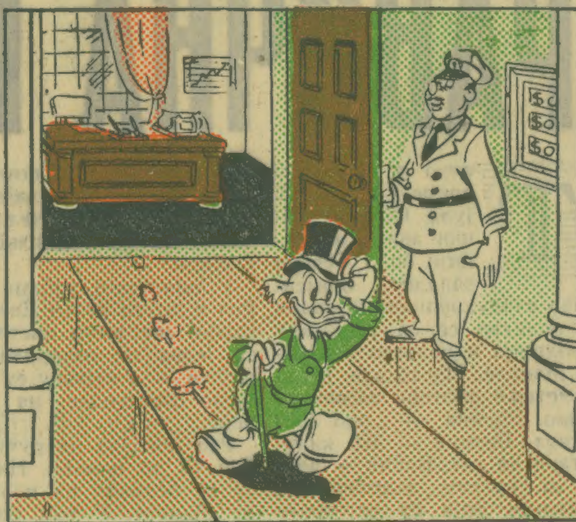
Оригинал документа ставља се у отвор апарата испод листа нарочито справљене хартије која је осетљива на топлотно зрачење. Затим се укључује јака инфрацрвена лампа. Места на оригиналу, где нема цртежа или текста, одбијају светлост, док исписани делови упијају зраке што изазива реакцију на подметнутом папиру. На тај начин добија се потпуно верна копија документа.

•

Исувише

Клара Логан, председник удружења америчких родитеља упутила је извештај Сенату, састављен на основу детаљног проучавања телевизијских емисија. У њему наводи да је само у једној недељи на програму америчке телевизије било на филмовима или другим приредбама 145 мртвих. А то значи безмало два туцета дневно. Да ли је то педагошки — пита она.

МИКРОСКОП С ТЕЛЕВИЗОРОМ

Нагнут над окуларом микроскопа седи научник. Кроз

мали отвор пред његовим погледом открива се иначе невидљиви свет бактерија и живих ћелија. Тешко би било набројати колико је великих открића учињено захваљујући микроскопу.

Савремени ниво науке омогућио је да се знатно прошири „оквир рада" микроскопа сјединивши овај апарат с телевизором. Један такав комбинован апарат, назван МТ-1 израђен је у Лењинграду. За хваљујући електронском уређају који се налази изнад микроскопа слике добијене под микроскопом преносе се на телевизијски екран.

На тај начин, не више један човек, већ хиљаде научника могу истовремено да прате живот бактерија. Јер, слика предмета под микроскопом може да се прима и на обичним телевизорима.

БЕЛА ВРАНА

Римски песник Јувенал је, колико је досад познато, употребио израз „бела врана" у седмој по реду од својих сатира. Отада се тако називају људи чије понашање и начин живота оштро одударају од средине у којој живе. Овај израз није настао случајно.

Немојте се сувише изненадити ако угледате белу врану или белог тетреба. Мада веома ретки, такви примерци постоје. Некада су беле вране и тетреби сматрани као предзнак блиске несреће која ће задесити оног ко их је видео. Међутим, наука је још прилично давно објаснила узроке ове необичне промене боје. Утврђено је да боја код птица зависи од пигмента. Ако из било ког разлога организам престане да ствара пигмент, перје те птице постаје бело. Овакве птице називају се истим именом као и људи код којих су због потпуног одсуства пигмента коса, трепавице и обрве потпуно бели — албиноси. У природи се код птица понекад наилази и на делимичан албинизам: необојени су, тојест бели, само неки делови тела: крила, леђа или реп.

И АМЕРИКАНЦИ ВРБУЈУ ТУРИСТЕ

У Сједињеним Државама је од недавно настала крилатица „Посетите Сједињене Државе!" Да би се спровела у дело у многим западноевропским земљама: Немачкој, Великој ританији, Француској и другима, стварају се амерички конзулати за издавање виза. Експедитивност је у њима на толикој висини да је понегде потребно само четири минута за њено добијање.

Сврха ове целе акције и брзине је да се прикупе девизна средства у којима и Сједињене Државе почињу да оскудевају.

СТРАВИЧНА НОЋ У АВИОНУ

Изнад океана ватра је захватила најпре мотор, а затим и крило великог авиона који је са 51 путником летео из Токија за Манилу

Тачно у одређено време, ноћу 13. јула 1960, путнички авион на линији бр. 1 Северозападне оријенталне ваздухопловне компаније, подигао се са токијског аеродрома и полетео у правцу Маниле. Изгледало је да ће летење протећи сасвим обично. Висина — око 5000 метара. Брзина — 480 километара на сат. Време — ведро са ретким формацијама кумулуса који су се могли лако заобићи уз помоћ радара. Путника: 51, заједно са групом од 25 учитеља и учитељица на годишњој екскурзији.

У пилотској кабини пилот Рел и други пилот Еверт при слабој светлости инструмената једва су назирали један другог — а напољу су звезде јасно светлуцале на црном небу.

Рел погледа на ручни сат: 3 и 15 по поноћи. Налазили су се безмало на пола пута до Маниле. У том тренутку Мелвин Инглиш, главни техничар авиона, примети да инструмент који је показивао рад мотора бр. 2 бележи опадање његове снаге. Пошто је упозорио пилота на то он сам покуша да аутоматски побољша рад карбуратора.

— Број 2 је у озбиљном квару — обрати се он пилоту — боље би било да га искључимо.

И Рел се одмах сложио. Није представљало никакав проблем за „ДЦ-7Ц“ да лети са три мотора.

Пошто је притиснуо црвено дугме изнад свог седишта, пилот скрену поглед на инструмент који је показивао стање мотора.

Међутим игла која је бележила број обртаја пропелера све је више скакала. Рел је чуо поред буке осталих мотора како крила великог пропелера уз стравичан фијук секу ваздух: Нормалан број обртаја у минуту износио је 1950. а инструменти су показивали да је већ достигао 2900.

Осећајући како му ледени знoj роси чело Рел затражи од навигатора податке о тачном положају авиона, а онда успостави радио-везу са аеродромом у Манили.

— Хало, Манила. Ово је лет бр. 1. на северозападном правцу. Нека нам се у сусрет пошаљу авиони за спасавање. Један од мотора отказао послушност. Налазимо се на курсу два нула пет, један осам нула миља северозападно од острва Јомали. Да ли ме разумете?

Пошто је добио потврдан одговор и дозволу да се спусти ниже, пилот баци поглед на мотор који је проузроковао све ово. При светлости рефлектора на крилу је јасно видео како се „подивљали“ пропелер окреће лудом брзином. Авион се брзо спуштао али ниже него што је требало.

Испод машине се појавила непрегледна формација облака. Пилот је знао да ако зарони у њих никада неће моћи да се ишчупа из кише и олује која је доле владала. Зато одлучи да авион опет подигне на нешто мање од две и по хиљаде метара.

Док се ово дешавало већина путника се пробудила из дремежа у који је запала одмах по узлетању авиона. Свима је било јасно да се нешто дешава. Умирујућа порука коју им је командант упутио преко микрофона учинила је само да се сви још више узбуде.

Вода продире у авион

И после тридесет минута од тренутка како је примећен квар, сви покушаји да се мотор заустави остали су безуспешни. А онда се зачу узвик главног механичара:

— Мотор број 2 гори.

Ватра у мотору је за тренутак угашена помоћу аутоматске справе за гашење пожара, али су варнице скакале на све стране. Пошто је исцурело уље мотор се окретао на суво и зато се усијао.

Путници су били ван себе од страха. Успостављена је поново веза са Манилом и пилот је јавио да напушта редован курс и окреће ка мору да би се принудно спустио.

Мотор је почео да се распада претећи да откине и део крила. Рел је лагано притиснуо команде наниже и авион је полетео ка мору. У истом тренутку се уз ужасан тресак откинуо пропелер, свом снагом ударио у кабину и као нож са три сечива направио огромну рупу, одбио се затим и нестао у помрчини.

Сви чланови посаде који нису били заузети пожурили су у задњи део авиона, међу путнике, да их припреме за принудно спуштање. Гумени чамци које је авион носио за овакве прилике, намештени су поред излаза.

Путници су поскидали ципеле, наочаре и из џепова повадили све шиљате и тешке предмете. Раздељени су и појасеви за спасавање.

Авион је ушао у густе облаке и олују. Рел је знао да ће тако бити све док не ударе о воду. Поред све невоље слетање је морало бити слепо.

Висиномер је показивао 200... 100 метара. Рел је издао последњу наредбу преко микрофона:

— Припремите се за удар!

Скинувши наочаре Рел принслони лице уз прозор не би ли угледао воду. Али је видео једино помрчину и паклени одсјај мотора у пламену. А други пилот који је посматрао другу страну почео је из свег гласа да виче:

— Ено воде... исправи машину.

Рел је свом снагом тргао команде навише и прекинуо рад свих мотора. А онда је испружио руке да би ублажио удар главом у стакло приликом додира са водом. Кад је авион дотакао узбуркане таласе сав се стресао, одбио се и опет треснуо о таласе.

Пошто су се мало повратили, пилоти се извукоше из својих седишта и одоше у одељење са путницима. Од потреса су се била угасила сва светла осим оних за опасност, која су једва шкиљила. У авион је брзо продирала вода и већ је била до чланака. Главна врата су отворена и један од гумених чамаца је већ избачен напоље. Путници су, чудно мирни, улазили у њега.

У чамцима на отвореном мору

Одједном тишину пресече продоран крик неке жене:

— Ватра.

Окренувши се Рел виде како је ватра са мотора почела да се шири преко крила ка помоћним излазима, а авион се све више пунио водом.

После доста мука сви чамци су избачени напоље. Рел и Еверет још једном прођоше кроз цео авион дозивајући у мраку да неко није заостао. Али уместо одговора чуло се само клокотање воде која је допирала већ до груди. Убедивши се да у олупини нема никог извукоше се и они и отиснуше гумени чамац од авиона. А тада то пола изгорели авион исправи се и подигавши високо у ваздух реп заувек зарони у дубине океана.

Све до зоре гумени чамци су купили људе који су се раштркали ношени таласима. А онда је настало бескрајно дуго чекање спасилачких авиона.

У осам часова ујутру појавили су се први авиони. После неколико часова, свима који су преживели ову страховиту ноћ, чинило се као да су се пробудили из стравичног сна.

Језеро - луталица

Лобнор мења не само положај, већ и свој облик и састав воде

Године 1876. познати руски географ Пржевањски путујући по безводној пустињи Такла-Макан, у западној Кини, открио је велико језеро окружено наслагама соли и пешчаним дунама. Било је то језеро Лобнор. Крај његових обала вода је била непријатно слана, а мало даље, према средини — питка.

Пржевањски је одредио тачан географски положај језера, унео га на карту и подробно га описао у једном од својих научних радова, који је изазвао после објављивања праву буру полемика.

Неки научници пребацивали су Пржевањском да није био довољно савестан и тачан. Јер, подаци о том језеру наведени још у списима старих кинеских научника нису се слагали с његовим. Кинески писци наводили су да је Лобнор огромно слано језеро на североистоку пустиње Такла-Макан. По тврђењу Пржевањског језеро је, сем поред обале, слатко и налази се знатно јужније.

Ко је био у праву?

Каснија испитивања показала су да су у праву били и кинески научници и Пржевањски. Јер, језеро Лобнор право је чудо природе. Оно у правом смислу речи лута по огромној равници између планина Алтин-Таг и Курук-Таг. При томе не само што се мења његова „адреса“, већ и облик и хемијски састав воде.

Језеро Лобнор хране реке Тарим и Кончедарја које добијају воду с Квен-Луна, Памира и Тјан-Шана. У време кад се снег у планинама топи, реке постају брже и како теку по равници чије се тло лако спира и троши, оне често себи просецају нове токове у песку и „одлазе“ на другу страну. У томе и лежи тајна језера-луталице. Оставши без воде Лобнор постепено пресуши, а река, једна или друга, образују ново језеро.

Али због чега је језеро које помињу стари кинески научници било слано, а оно које је Пржевањски открио слатко? Наука је одговорила и на ово питање. Језеро које је Пржељевски испитивао било је још младо у геолошком значењу те речи, тако да још није „стигло“ да се засити солима. Могућно је и то да се један део његове воде филтрирао пропадајући у песак и односећи са собом соли.

Језеро које је Пржевањски нашао 1876. није постојало 1923. године, јер је река поново променила свој ток: вода је пошла старим коритом и напунила базен означен као језеро на кинеским картама. Године 1930. његова дужина износила је 100 а ширина 50 километара, док му је дубина била 5 метара.

Прошло је још четврт века. Једна научна експедиција која је путовала по Средњој Азији стигла је и на Лобнор. Издалека им се језеро учинило као покривено дебелим слојем леда. У ствари, то је била со.

Последњи извештаји из Централне Азије говоре о томе да језеро Лобнор и

данас постоји али да сваке године мења свој облик и величину у зависности од количине воде коју му донесе Кончедарја и Тарим.

СПЕЦИЈАЛИТЕТ СА ГРОСГЛОКНЕРА:

ЕДЕЛВАЈС ИЗ СТАКЛЕНЕ БАШТЕ

Еделвајс или планинка је краљица алпског цвећа. Ко хоће да га има, мора да буде храбар и одлучан, ако треба и свој живот да стави на коцку у вртоглавим висинама. Романтичне су легенде које се плету око „сребрних звезда“ планина, а горке сузе мајки чији су синови изгубили живот у планинама док су брали еделвајс. Изгледа да „звезде“ имају моћ и баш људе невичне планинарењу, маме у високе стене.

У планинарском друштву „Гросглокнер“ дуго су размишљали како да се ова „помама за еделвајсом“ некако зауздa, па су дошли на идеју која је и прихваћена. Већ неколико година продају се на Глокнеру струкови едевајса у малим, само за ту сврху направљеним саксијама са познатим амблемом Глокнера.

Већ пре 20 година почело се са уређевањем малога врта у коме се гаји тај толико вољени алпски цвет, а пре осам година је одлучено да се посетиоцима пружи могућност да еделвајс купују. Набављене су хиљаде саксија и одговарајући картони за паковање са упутством на четири језика о неговању цвећа.

Почело се са једним вртом еделвајса, а сада их има четири. Вртови су смештени на различитој надморској висини, тако да цвеће цвета непрекидно — од почетка јула до краја септембра. Најнижи врт лежи у Хајлингенблуту, други у близини Розбаха, трећи у Зенфтлебену на 1920 м, а највиши на Обернасфелду на салцбуршкој страни. Расадник је у Хајлингенблуту, јер се ту већ априла може почети с послом.

Почетком јануара се семе стави у мале сандучиће за расад који се остави четири недеље на лаком мразу. После тога се они пренесу у стаклену башту, где остају десет недеља. Других десет недеља стоје у сандучићима покривеним стаклом да полако очврсну. Тек тада се расаде на раздаљини од пет сантиметара и на крају пресаде у друге вртове. Друге године еделвајс почиње да цвета, али тек треће је за продају. Пет до осам дивних „звезда“ величанствено красе један струк. Отприлике на пет недеља пре него ће се спремити за продају, струкови се пресаде у мале саксије да ту још порасту.

ЏИНОВСКА БУНДЕВА

Француски повртар Андре Берода одгајио је у свом врту у Сен-Венсан де Тирозу џиновску бундеву тешку нешто јаче од 55 килограма.

ПОНГО ИМА 72 ПЕГЕ

Понго и његови несташни псићи

Све куће у једном селу могле би да се премажу бојама које су утрошене за израду последњег цртаног филма Волта Дизнија „101 далматински пас“. Од пега које су нацртане на крзну четвороногих јунака филма могло би да се заврти у глави свим становницима Европе.

Ако вам то раније није било познато, из Дизнијевог стрипа у нашем листу сазнали сте да далматински пси имају лепо, бело крзно ишарано крупнијим и ситнијим тамним пегама. У филму чији је садржај исти као у нашем стрипу требало је нацртати огроман број пега. Звучи невероватно, али за три године, колико је било потребно да се филм направи, 300 цртача нацртали су укупно 6,469.952 пеге на леђима 101 нашег јунака. Јер, за овај филм било је потребно израдити 113.760 посебних слика.

Понго, храбри отац многобројне псеће породице, има на себи 72 пеге, брижна Пепита чије је малишане украла сурова Суровка Стравић, има на крзну 68 пега, а сваки од њихових потомака и осталих псића по 32. За те пеге и остале бојне ефекте било је потребно преко 3.000 литара нарочитих боја чија је укупна тежина износила близу пет тона. Растворене, те боје би биле довољне да се потпуно обоји 135 већих зграда.

Дизни за своје филмове сам меша боје у својој лабораторији, и то по нарочитим, само њему познатим, рецептима. За „101 далматинског пса“ он је начинио 1.000 различитих боја и њихових нијанси. од којих 100 потпуно нових и досад још неупотребљаваних у цртаним филмовима. Чак се

За Дизнијев филм »101 далматински пас« потрошено је 3.000 литара боја и 1,218.750 оловки

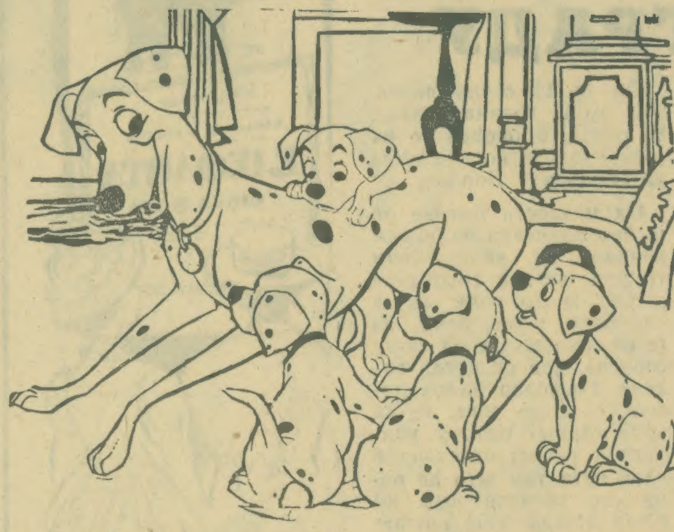
и бела, на изглед основна, боја на крзну јунака филма морала нарочито спремати додавањем одређене количине сиве.

Стотине цртача који су учествовали у стварању филма утрошили су 1,218.750 оловки.

Међу најупечатљивије филмске ефекте у овом филму спада ковитлање дима који се, лижући се из цигарета које Суровка Стравић не испушта из уста, расплињује у најразличитије облике. Кад би се сав тај дим из Суровкиних цигарета згуснуо у један облак њиме би се могло потпуно заклонити сунце изнад једног града од 100.000 становника.

Пре него што је почела израда цртежа за „101 далматинског пса“ Дизнијеви сарадници снимали су праве живе далматинске псе хватајући све њихове покрете. Само за то снимање живих модела било је утрошено 975.360 метара филмске траке.

Можда ћете се свих ових цифара, макар и не сасвим тачно, сетити када кроз извесно време будете гледали филм „101 далматински пас“ чије приказивање траје један час и двадесет минута.

Једна сцена из филма „101 далматински пас“

СУВИШНА У АМЕРИЧКОЈ КУХИЊИ

Познати књижевник Џон Штајнбек боравио је једном са својом женом дуже у Паризу. За то време имали су једну одличну француску куварицу чији су специјалитети одушевљавали и домаћине и њихове госте.

— Сигурно ћете је повести са собом у Америку? — запита их једном неки пријатељ.

— На жалост, не! Не могу ипак да једну такву одличну куварицу осудим да вечно једе нашу америчку храну из конзерви — одговори Штајнбекова жена.

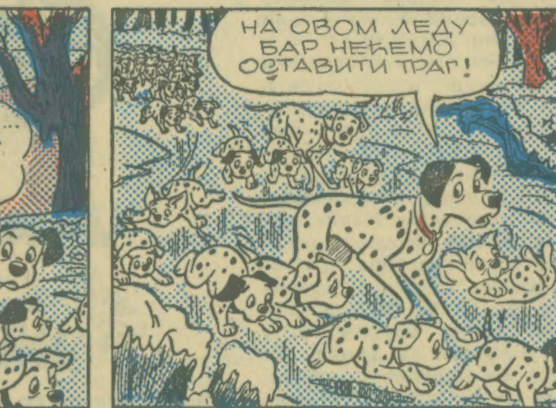
WALT DISNEY 101 ДАЛМАТИНСКИ ПАС

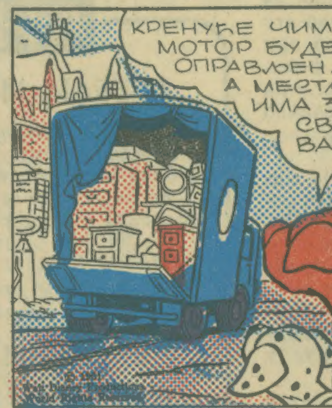

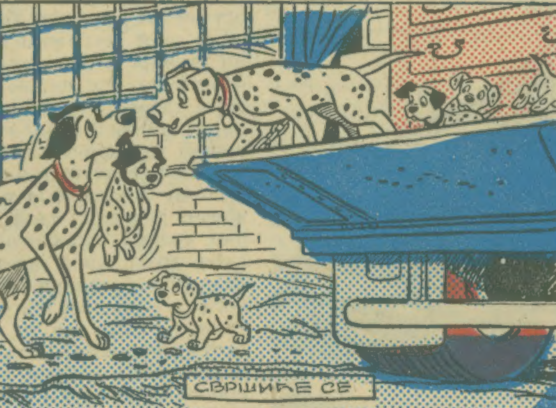

ДЕСЕТОРУКИ НАПАДАЧ

Догодило се то на Атлантском океану, у марту 1941. године. Немачке крстарица „Санта Круз“ потопила је британски теретни брод „Британију“ на половини пута између Западне Африке и Бразила. Дванаест чланова посаде спасло се на сплаву. Међутим, сплав је био толико мали да су несрећни људи могли само да се држе за њега остајући у води до грла. Једне ноћи из дубине мора изронила је огромна хоботница и зграбила својим краковима једног морнара. За трен ока она је отргла човека од сплава и одвукла га у воду.

Бродоломници још нису стигли ни да схвате шта се догодило кад је хоботница дошла по нову жртву. Поручник Кокс осетио је како се љигави, снажни кракови обавијају око његових ногу, а оштар бол опекао га је на местима где су му се у тело упиле назубљене пијавке.

Из непознатих разлога хоботница је поново заронила. Поручник је био спасен! Али, ране које му је нанела причињавале су му страховите болове. Наиме, хоботница му је својим пијавкама откинула делове коже и меса.

Пет дан су се бродоломници грчевито држали за мали сплав који су таласи бацали као ивер. Од дванаест људи остало их је још само тројица и њих је спасао неки шпански брод.

Међу спасенима био је и поручник Кокс. Ране које му је хоботница нанела зацељене су тек после дужег лечења. По њиховој величини стручњаци су утврдили да хоботница која је напала посаду „Британије“ није била релативно велика. Отприлике као човек, док су јој краци били дугачки око 7 метара.

Џиновске хоботнице које понекад могу да угрозе живот бродоломника „сродници“ су октопода и сипа. Ове животиње имају способност да искачу из воде и да „лете“ по ваздуху. Повећавајући брзину у води, оне искачу на површину, лете над морем и понекад падају на палубу брода. Најбољи „пилоти“ међу њима припадају породици такозваних омастрефида. То су мале животиње. Али, и крупни представници осталих врста често искачу из воде и кад огромно тело једне такве животиње, тешко неколико стотина килограма, које „лети“ брзином експресног воза, падне на мали брод или барку, често се догађа да се „судар“ заврши потапањем.

Сличан случај збио се 1937. године с једним јапанским рибарским бродом. Велика хоботница, дугачка шест метара, искочила је из воде пала на брод и потопила га својом тежином.

Због свега тога многи зоолози склони су да све случајеве „судара“ мањих бродова с хоботницама који су описани у историји морепловства објасне не нападањем, већ „падањем“ животиња на брод. Ипак, случај који смо на почетку испричали сведочи о томе да ове морске животиње могу да буду и прави нападачи.

Да додамо још једно: џиновске хоботнице живе само у морима чија сланост није нижа од 30%.

НОВИ ВАЛАС

„Смрт пакује кофер“ — наслов је романа Едгара Валаса. Али не оног чувеног енглеског писца криминалних романа, који је умро 1932. године, већ његовог најстаријег сина Брајена Едгара Валаса. Он има 57 година и живи са својом женом Американком у једном бурбонском дворцу код Тура у Француској. „Смрт пакује кофер“ је први роман „младог“ Валаса. У почетку је имао друге летерарне планове. Опсежан текст политичко-филозофског садржаја стоји у фиоци његовог писаћег стола, а да напише криминални роман наговорила га је његова жена.

Брајен Едгар Валас није се слагао са оцем и досад је живео врло повучено.

„МЕНАЖЕРИЈА“ У БЕОГРАДУ

Једна од ретких јавних приредби у Београду, бар о којој има података, одржана је 1832. године. Штампаним плакатима објављен је долазак „менажерије“, у ствари једног јединог слона који је стављен „на гледање“ грађанима. Плакат „печатан“ у Србској печатњи са цртежом слона у врху, гласи:

у Београду
с допуштењем
високочајше србске власти
имаће
ЕМИЛИЈА ЛЕСЕРФ
чест представити
на виђеније великог,
лепог и мушког
Е Л Е Ф А Н Т А
(Слона Фила)

Кои велике зубе има, од највећег је рода и кои је у Паризу, Бечу и Пешти од највеће господе с великим задовољством гледан.

Он је 12 стопа висок, има му 11 година и важе 80 цента, а окоћен је на једној галији, која је ишла из Цејлона у Лондон.

Од младости његове он је био обучаван најбољим начином и непрестаним трудом његова господара дошао је до тога, да се слободно може рећи, да је он највештији од свију слонова, кои су досад виђени. Господар његов довео га је до тога, те га врло слуша: његову учимост и тихост осведочиће слон исти тим што ће одма све учинити што му г-чна Лесерф буде заповедала.

Место виђенија на Сави у лађи спроћу Ђумрука.

А време од 11 сати пре подне до 11 сати увече по турском рачуну.

За виђеније слона плаћаће одрасли пол цванцига, а деца 5 крајцара сребра. — Слон ће бити у Београду само 3—4 дана.

— — — — — — — — — —

Књажевска Србска печатња у Београду 1832.

СЛОНОВИ СУ КАО ЉУДИ

Свега три вечери било је потребно да слонови схвате како осветљење у кући значи да је жичана ограда испуњена струјом

Недалеко од једног резервата за животиње у Уганди група од десетак слонова почела је да упада у урођеничке баште. Људи су подигли ограду, али слонови су је разрушили. Начињена је друга жичана ограда и кроз њу пуштена струја. Пошто их је неколико пута добро продрмала, слонови су одустали од даљих напада, али било им је потребно свега три вечери да схвате како је жица испуњена струјом једино док гори електрична светлост у читавом насељу. Четврте ноћи су лутали по резервату а пред зору, кад је динамо престао да ради, покидали су жице и наставили да праве штету. Најзад, да би заштитили летину, урођеници су поставили наоружане стражаре.

Овај догађај забележио је у својој књизи енглески путник по Африци О. Брајен који се нарочито бави испитивањем дебелокожаца још од 1919. године. Брајен, као и многи други природњаци, сматра да се слонови често понашају као људи, да имају до извесне мере способност за стицање искустава и да су неки пут лукавији од човека.

У Уганди, у Националном парку који се налази близу Марчисоновог водопада, дрводеље су почеле да подижу брвнаре за туристе. Али убрзо је дошао на градилиште један мужјак од преко три тоне кога су урођеници у овом крају прозвали „председник општине“. Пошто је „сматрао“ да тај крај спада у његову надлежност, а за зидање нико није затражио дозволу, „председник“ их је потерао са градилишта. Чинио је то више пута но брвнаре су ипак подигнуте. Тек тада, видевши да су лепе, он је мирољубиво ступио међу људе. Један од присутних брзо је уперио фотографски апарат и „председник општине“ се свечано сликао са групом која се брзо окупила око њега.

Једне ноћи нањушио је мирис „помбе“, пива које урођеници праве од банана. Пошто су оне омиљено јело слонова, да би дошао до пулпе није ушао ни кроз врата нити је промолио главу кроз прозор већ је једноставно подигао кров и завукао сурлу у чабар.

Другом приликом, један брачни пар туриста је увече оставио корпу пуну банана испод свог аутомобила а сами су чврсто заспали на седиштима за расклапање у колима. „Председник“ је осетио мирис омиљеног воћа и да би дошао до корпе изврнуо је аутомобил са путницима.

Близу Амбозелија у Кенији, живео је један слон који је био велика шаљивчина. Уза сами друм, крај једне окуке налазио се велики жбун иза кога се овај дебелокожац прикривао чим зачује тутњаву моторног возила. Кад се путници појаве искочи на друм, препречи им пут и замлатара великим клемпавим ушима, пуштајући претеће крике. Аутомобил би се зауставио а на лицима путника указали би се знаци страха. Тек тада би ова пустињска шаљивчина отишла у шипраг да сачека нову жртву.

Слон мало спава, отприлике упола мање од човека. Природа је то тако удесила јер му треба много времена за исхрану. Да би појео 300 кг траве и лишћа, што представља његов дневни оброк, мора да пасе и брсти бар шеснаест часова дневно. Зато стално трага за водом. Да утоли жеђ он попије 110 до 190 литара на дан.

Тачно је да слон има добро памћење. Поред другог, никад не заборавља човечији мирис. Сви посетиоци Африке тврде да се слон не плаши човека све док први пут не осети да му он угрожава живот. Дебелокошци разликују мирис белих људи од мириса урођеника.

Природњак Сидни Дауни месецима је испитивао једног сурлаша који је имао само један пут до реке. Дању је лутао лево десно, а кад се зажели воде излазио је на стазу. Прво би доброоњушио земљу и ако је туда прошао урођеник продужио би према појилу. Ако је прошао бели човек одлазио је да тражи воду на другој страни.

Све су ређа крда слонова у Африци. Прашума се крчи, насеља се умножавају и места за дебелокошце има све мање. Али путници који дођу у Африку и данас могу са задовољством да утврде колико је њихово понашање слично нашем.

ПРЕТЕЧА ТОРПЕДА

Прва торпеда, која су носила назив „брод-мина“, израђена су по идеји Ивана Вукића

Иван Блаж Вукић-Лупис, командант фрегате „Белона“ која је припадала аустријској ратној морнарици, дуго времена је, за време рата између Аустрије и Италије, крстарио својим једрењаком од Пуле до Лошиња, чувајући Кварнерски залив. За то време је сатима — дању и ноћу — стајао на командном мосту и размишљао о томе како да се пронађе неко средство којим би се на што једноставнији начин потопио противнички брод.

Из тих његових размишљања никле су прве представе о конструкцији неке направе, претече торпеда, коју је Иван Блаж Вукић назвао: бранитељ обале. У ствари, то је била доста примитивна направа — чамац напуњен експлозивом, који се покретао помоћу једара од провидног материјала (стакла) да би био тешко уочљив али — због тога је практично био неупотребљив. Јер иако се „бранитељ обале“ није могао уочити са веће удаљености, он је свакако био видљива мета ватреном оружју и експлозив је „дејствовао у празно“.

То ипак није умањило Вукићеву упорност. Напротив, он је наставио да трага, да нађе неко боље и прикладније решење. И убрзо га је нашао уз помоћ двојице својих другова са фрегате „Белона“: тесара Петра Турчића из Крка, и пушкара Винка Смајвера из Ријеке. Њих тројица конструисали су и саградили „ново издање“ бранитеља обале, који се с правом може назвати претечом торпеда, и то из више разлога. Прво, нова направа се кретала испод воде, дакле као и торпедо. То се постигло на тај начин што је кљун чамца, у коме се налазио експлозив, био испуњен плутом, тако да чамац није могао потонути. Друго експлозив се палио помоћу упаљача од преправљеног бродског пиштоља, због чега се и данас, у неким ратним морнарицама упаљач торпеда назива „пистоле“. Треће, уместо мотора чамац је имао пропелер који је покретала опруга налик на ону из часовника.

Ипак, и нови тип „бранитеља“ је имао пуно недостатака, од којих је, свакако, био најкрупнији начин управљања — са помоћног брода и помоћу ужади налик на узде. Не мањи недостатак представљало је и кретање те направе — помоћу опруге која се брзо одвијала тако да је „домет“ бранитеља био веома ограничен.

Касније, седамдесетих година 19. века, Вукић се упознао с познатим инжењером енглеског порекла Робертом Уајтхедом који је био технички директор творнице бродских машина у Ријеци, а бавио се и различним конструкторским пословима. Инжењер се одушевио идејом Ивана Блажа Вукића, али је исто тако уочио и доста недостатака за остварење те идеје. Њих двојица су ипак склопили уговор и пришли послу у тежњи да свим снагама раде на новом борбеном средству, које ће свега неколико година касније, значити веома много у свим поморским борбама.

Већ 1866. године саграђен је прототип новог оружја, које су његови конструктори назвали „брод-мина“. Биле су сада отклоњене обе основне мане „бранитеља обале“: и начин управљања и начин покретања. Наиме, ново подводно оружје кретало се помоћу мотора на компримовани ваздух с притиском од 25 атмосфера, док се у „тајној комори“ налазио управљач за држање оружја на одређеној дубини. Тиме су, у ствари, решене све тешкоће око производње торпеда, која је и почела већ крајем седамдесетих година.

Прва четири торпеда, која су још носила назив „брод-мина“ — израђена су за ратну морнарицу Аустрије. Првенци тог оружја носили су 10 кг експлозива, а кретали су се брзином од 11 чворова Годину дана касније наруџбина је стигла из Енглеске, а нешто касније и из Француске, Италије и Немачке... Али тада се „брод-мина“ већ називао — торпедо.

АНЕГДОТЕ

ДЕБЕЛИ И МРШАВИ КЊИЖЕВНИК

Енглески књижевник Вилијем Хауелс волео је добро да поједе, што му се уосталом и видело. Његова дебљина била је често мета многих заједљивих примедби. Тако му је једном један његов веома мршав колега гласно рекао у неком друштву:

— Да сам ја на твом месту одавно бих се обесио.

На то му Хауелс доброћудно одговори:

— То нисам учинио само због тебе јер би ми морао послужити као конопац.

НЕУРЕДНИ ПОЛИТИЧАР

Француски писац и политичар Пјер-Клеман-Ежен-Пелетан (1813—1884) није се баш одликовао уредношћу. Један његов пријатељ, спазивши на његовој црној бради једну жуту мрљу рече му:

— Кладим се да си данас за доручак јео јаја.

Пелетан на то победнички узвикну:

— Изгубио си опкладу. Јаја сам јео, али прошле седмице.

НЕДОСТАТАК

Кад је Поенкаре, познати француски политичар, имао 26 година хтео је да се кандидује за народног посланика. Неки су одобравали ту његову намеру, али је много више било оних који су били против ње.

— Још сте сувише млади за посланика — рече му једном један од његових старијих противника.

Поенкаре му на то учтиво одговори:

— Признајем да ми је то велик недостатак, али могу вам гарантовати да ће се он смањивати из дана у дан.

ПЕТ ХИЉАДА ТАЛАЦА НА БЕЛОМ ХЛЕБУ

Фашисти су 24. септембра 1941. године отерали из Шапца 5.000 мушкараца између 14 и 70 год. Многи од њих се нису више вратили својим кућама

Како је народно-ослободилачки покрет у Подрињу у августу 1941. године бивао све јачи и узимао све већи замах, постизао све видније успехе — Немци су сваког дана у септембру очекивали напад партизана на Шабац. Све ближе око града вођене су жестоке борбе. Зато је 18. септембра дошла из Срема, као појачање немачкој посади, и једна чета усташа. Под оружјем се налазила и једна чета руских избеглица-белогардејаца. Једино од Срба у граду нико није хтео да узме пушку, иако су то Немци тражили.

У понедељак увече, 22. септембра, на улицама није било никога. Само се, у ведрој, прохладној и тихој ноћи, с времена на време чуо бат тешких војничких цокула. Али, тачно у поноћ између 22. и 23. град је узбудила паклена паљба пушака, бомби и артиљеријских зрна. Највише је праштало са Камичка, из Масарикове улице и од Баре. Око три сата изјутра, у паклености пуцњави, угаси се електрично осветљење и настаде потпуни мрак. Пуцњава се мало утишала око осам часова али се затим опет зачу пушкарање по улицама. Изнад града кружила је једна „Штука“.

Целог дана становници су били као заробљени. Нико није смео да се појави на улици. Сви су мировали у кућама и по двориштима.

У среду, 24. септембра сви су веровали, закључујући по огорченим борбама око града, да ће следећа ноћ бити пресудна за Шабац — да ће партизани настојати да коначно заузму град. Кружиле су само најразноврсније вести али у центар града нико није смео да оде и провери шта је истина.

По подне, око три сата, залупаше по граду добоши: сви мушкарци од 14 до 70 година да се одмах спреме, да понесу храну за три дана и топле покриваче и да се искупе на пијацама. Нико није имао појма шта ће бити ни куда ће их повести. Завладала је општа неизвесност и узнемиреност.

Немачки војници сврсташе људе из разних крајева града по петоро и потераше их кроз град до вашаришта Михаиловац, код савског моста. Кад се ту искупише сви мушкарци из града и Јевреји из лагера, Немци их, пред сам мрак, потераше трчећим кораком преко моста. Од замора, неки већ ту попадаше. То су биле и прве жртве из ове колоне: Немци их убише и пребацише само преко ограде у Саву. Усташе, који су чували мост са сремске стране дочекивали су их и тукли како кога дохвате уз најгрубље псовке.

Већ је био пао мрак кад колона од 5.000 престрашених и узбуђених људи, стиже десно од моста на неку стрњику. Немци наредише да сви поседају. Уморни и ознојени, људи проведоше ту једну бесану ноћ. Са шабачке стране чула се пуцњава, а пламенови су високо лизали у небо. Цео тај дан, у четвртак, Шапчани остадоше на томе уском простору. Предвече доведоше из града и полицију и жандармерију. Тада се сазнало да је тамо погинуло доста људи. Многи су се били сакрили па су их после пронашли и поубијали, а многи нису ни чули добош. Партизани су већ били у граду, али су морали да се повуку испред две оклопне немачке дивизије...

Још једну ноћ проведоше Шапчани на ледини.

У петак, 26. септембра око подне, Немци их опет сврсташе по пет (децу од 14 до 15 година вратише у град) и брзим корацима потераше у Јарак. Сви они који би од умора пали или сели, били су одмах убијани. Тако је страдало 86 Шапчана и 25 Јевреја. У Платичевској шуми Немци дадоше кратак одмор — да би они ручали. Уморни и измрцварени, људи су пили прљаву воду из бара и шанчева.

Око пет часова по подне стигла је колона на ледине села Јарка двадесет и пет километара од Шапца. Тукући све од реда, Немци разврсташе људе у групе од по стотину, стално их псујући и вичући: „комунисти, разбојници, бандити...“ По пространом пашњаку налазила се стотинка уз стотинку. Са високе осматрачнице прочитана је наредба о владању у логору.

Пред мрак дозволише да из сваке стотинке пође по воду неколико људи. Настаде збрка, јер је владала општа жеђ, а Немци припуцаше изнад глава. Ипак, неки су успели да донесу воду и братски поделише сваки гутљај. Најзад Немци наредише да се запале ватре како би имали бољи преглед. Тако су се огрејали они који су били без топлијег одела, а њих је било доста. Али нико није смео да се удаљи са места где се затекао. Ноћ је била хладна и обасјана месечином.

У суботу, 27. септембра, Немци опет све прегруписаше. Сад је у свакој колони било по 20 људи. У посебној су били младићи, у једној цигани, а у три Јевреји. Пре тога су издвојили и некуда одвели све оне који су изјавили да су Хрвати, Немци, Бугари, Румуни и муслимани.

Становници Јарка су се према браћи из Србије дивно показали: целог дана су им доносили воду у великим бурадима и она је бар донекле ублажавала људима муке и патње.

У непосредној близини логора биле су већ ископане јаме, широке око два метра. Сви су очекивали да им ту буде крај.

Страх и неизвесност владали су до уторка, 30. септембра. Тада, сасвим изненада, дође наређење да их све потерају натраг у Шабац. Док је колона пролазила улицама према касарнама, нико није смео да се појави не само на улици него ни на прозору. Град је био пуст, као мртав.

Немци убацише пет хиљада људи у касарне. Тога дана извршена су прва масовна стрељања сељака из околине Шапца.

Док су Шапчани били у логору у Јарку, Немци су са усташама и белогардејцима пљачкали радње и палили куће на Камичку, јер се, тобоже, из њих пуцало.

Из Београда стиже тада и Специјална полиција. Али пошто су у лагер били дотерани и сељаци, тако да се у касарнама нашло 27.000 људи, „проверавање“ и отпуштање ишло је веома споро. Све је било везано за откупе и уцене, и трајало је пуна три месеца.

Многи се више нису ни вратили својим кућама. Стрељања су била све чешћа. Већ 12. октобра, стрељано је из шабачког лагера у Засавици око 700 Јевреја-избеглица из Немачке и стотину шабачких цигана.

Мир се није враћао.

ПОЛУОСТРВО ЈЕ ПРЕТВОРЕНО У КЛОПКУ

Стари храст спасао научнике којима је претила смрт од набујале реке

Кроз северни Кавказ тече брза и подмукла речица Пшеха. Она често мења своје корито, лута по клисури, а при високом водостају односи мостове, плави воћњаке и повртњаке, растаче окомите обале. У пролеће, кад река надође од отопљеног снега, стотине хиљада тона земље са хуком се сурвава у воду носећи са собом дрвеће и жбунове.

...Да би се укротила Пшеха, било је потребно да најпре до најситнијих појединости проучимо рељеф обала и корита — прича научни сарадник совјетског географског друштва Чистовскиј. — С тим циљем моја два сарадника и ја кренули смо једног јутра да снимимо десну обалу реке. Уска стаза водила је крај трњака и пољана на којима се снег топио, брежуљака по којима су већ почеле да цветају висибабе. Било је чудно и лепо гледати цвеће поред заслепљујући белог снега.

На једном месту река је правила оштру окуку, готово петљу која је затварала део њене обале као полуострво. Баш на њему требало је да радимо читав дан.

У подне је настала права жега. Велике беле мрље снега смањивале су се на очи. Снимајући обрисе обале приметио сам да се ниво воде брзо пење. Рекао сам то свом старијем сараднику Михаилу.

— У планини пада киша — одговорио ми је. — Поред тога топло је, топи се снег.

Брзо смо покупили инструменте и пожурили према јарку. Уски поточић који се вукао његовим дном претворио се у бесну реку. Полуострво је сад било острво. Али, најстрашније од свега било је то што се вода стално пењала и острво нам се на очиглед смањивало.

У оближњем граду су се већ палиле светиљке, а ми смо у мраку морали да издржимо налет разбесснеле стихије. Држећи инструменте у рукама, збили смо се један уз другог. Вода нам је пљускала крај самих ногу.

— Шта да предузмемо? — размишљао сам грозничаво. — Ускоро ће нас водена бујица оборити с ногу. Да покушамо да препливамо? Али, у том случају морали бисмо да оставимо тешке инструменте. Уосталом, да ли ћемо успети да у мрклом мраку савладамо набујалу реку и успнемо се уз готово окомиту обалу?

Време је протицало. Били смо укочени од зиме. Вода нам је већ сезала до колена.

— Морамо да запливамо — одлучио сам — јер ћемо се иначе сасвим смрзнути и нећемо више моћи ни да се покренемо.

У тренутку кад сам ту своју одлуку саопштио друговима, зачусмо тресак дрвета које је пало. Млазеви воде сручили су се на нас.

Пао је храст!

Још у току дана то дрво је привукло нашу пажњу: храст се једва држао на самој ивици јарка који је делио полуострво од обале. Његово оголело корење подсећало је на пипке каквог џиновског октопода.

— Треба пронаћи храст — рекао сам друговима. — Држаћемо се један за другог.

Аљоша се ухватио рукама за даску за цртање која ми је висила на леђима, а Миша за други крај летве за мерење коју је Аљоша чврсто држао. Опипавајући ногама дно да не бих упао у какву јаму и испруживши руке испред себе ја сам, као слеп, кренуо у правцу одакле смо чули тресак палог дрвета. Најзад прсти су нам додирнули мокро лишће. Спасење је ту. Хватајући се за гране, кренули смо према другој обали. Суве гранчице закачињале су нам се за одело, гребале нам лице и руке. Најзад смо се узверали на мокро стабло. Покушао сам да седнем на њега и да га опкорачим, али је оно било толико дебело да смо морали да се спустимо на руке и да тако, четвороношке, пузимо по њему. Одахнуо сам кад сам под рукама осетио корење: чврста земља била је испод њега.

После два дана поново смо дошли на картографско снимање. Вода у Пшехи била је већ опала. Наш храст-спасилац ишчезао је: однео га је мутни поток. По трагу који је вода оставила на обали, установио сам највиши водостај Пшехе за време те последње поплаве: попео се готово три метра.

ЦРНИ ШАЉАПИН

Црнац из САД Кенет Спенсер убраја се међу најбоље басисте света. Но, он није само изванредан концертни и оперски певач, него и позоришни глумац. Његов таленат је дошао до пуног израза у комаду Јуџина О'Нила „Цар Џонес“, драматичној историји која лебди између реалности и визије. Улога цара Џонеса је необично тешка, али Спенсеру ни у животу није било лако зато је могао лако да је прихвати. Одрастао је као син металског радника у дрвеној бараци поред Њујорка. зарађивао је као вртлар да би могао да студира. На јуриш је освојио оперу и концертни подијум. Где год може да пева песме Хендла и Волфа „Црни Шаљапин“ то чини не питајући за величину хонорара.

МУЗИКА И ЧОВЕК

> **Гете: Музика опушта уморни дух као што претећа стиснута песница олабављује прсте кад угледа пријатељски осмех**

Клод Ростан, пишући о Чајковском, навео је његове речи: „Музика не опсењује већ открива. Ако побеђује, то је зато што указује на лепоту до које други не могу да стигну, и то утиче да лакше подносимо живот... Она нас смирује, али није сламка за коју се хватамо у последњем часу већ искрени пријатељ, заштитник и ослонац".

Није се једанпут догодило да човек после тешког неуспеха или животног слома, кад мисли да је све изгубљено, случајно или намерно чује музику. Прво му се учини да се звуци од њега одбијају, али постепено, горчина се ублажује. Наместо осећања да се ништа не може поправити, почиње да га прожима охрабрење и враћа му се спасоносни полет. Захваљујући музици он је успео да успостави поремећену равнотежу живота. Нерви су се стишали и на помолу се указала нада. Још је Хорације написао да је музика „мелем који лечи патњу". А Гете, који није имао много смисла за музику, рекао је да му она опушта уморни дух „као што претећа стиснута песница олабављује прсте кад угледа пријатељски осмех".

Постоје два пута да се користи благодет музике. Први је онај којим полази сваки почетник. За њега није важно што не разликује фугу од фанданга. Довољно је да, слушајући је, осећа пријатно узбуђење: дух је захватила мелодија и у њему се догађа благотворан преображај.

Како се постаје љубитељ музике? Највише непосредним додиром. Читањем књига и одласком на предавања може се доста сазнати, али се помоћу њих она не може и заволети. Ако лепоту неке чувене композиције не осетите од прве слушајте је неколико пута. У тајне једне симфоније, као и једног романа, не улази се одједном. Не осећајте се ни обесхрабрени ни криви, ако при првом слушању ваша мисао лута. Будите потпуно задовољни оним што је остало у вама а доћи ће дан када ће цео музички пејзаж блеснути пред вашим очима у свој својој лепоти.

Други пут је, ако сте почетник, да пођете систематски од чувених мајстора. Почните од Бетовена па преко Шуберта, Брамса, Дворжака и Чајковског завршите са Сибелијусом. То су романтичари. Својом лепотом и сјајном „речитошћу" брзо ће вас придобити.

Било би врло погрешно кад бисмо хтели да проричемо ко ће вам се допасти. Има људи који више воле Шопена и Пучинија од Хендла и Хајдна. Други стављају међу своје највеће љубимце Скарлатија и Вивалдија. Свако открива симпатије према личним наклоностима.

Музика даје уживању највеће слободе. Њено целокупно „значење" налази се у сваком појединим слушаоцу. Зато што нема непосредне везе са реалношћу и свакодневним радом, помаже да се ослободимо дневних брига. Музика је данас продрла свуда. У фабрикама даје снаге да се за време рада савлада монотонија часова који споро одмичу. Слично је у кући када домаћица слуша радио док обавља свакодневне „заглупљујуће" послове. И они који се баве интелектуалним радом често боље стварају уз звуке музике. Познато је из историје уметности да је чувени сликар Ел Греко доводио мали оркестар да му свира док он слика. Данас, чак и они који стварају искључиво мислима, призивају у помоћ музику.

Један од значајних енглеских писаца из 17. столећа, сатиричар Џон Олдхем, написао је у једној оди ове стихове:

За нападнуто срце музика је благотворни напитак
И мелем најжешћем болу.
Она је магично цедило на коме се успављују бриге
И стишава гнев разума.

КАКАВ СЛУЧАЈ!

У близини града Судсвала, у северној Норвешкој, догодио се ових дана заиста необичан судар. Два аутомобила исте марке и исте боје налетела су један на други и оба су потпуно исто оштећена. Оба возача задобила су од разбијеног стакла потпуно исте озледе. У једним колима налазио се двадесетпетогодишњи Фин Гагнер, а у другима Даг Гагнер који има исто толико година. Њих двојица су, наиме, истоветни близанци што ће и после овог судара остати јер ће на лицу носити од њега исте ожиљке.

СА СВИХ СТРАНА

СВЕТЛЕЋИ МИКРОБИ

Досад су микроби постајали видљиви када се обоје нарочитом течношћу и ставе под стакло микроскопа. А најновији проналазак их чини видљивим на тај начин што светле ултраљубичастом светлошћу на тамној позадини. Овако се лакше откривају чак и кад их има у сасвим малој количини. Сем тога, овај метод пружа још једну корист: бацили великог кашља и неких других болести откривају се за свега неколико часова док је то раније ишло знатно теже и спорије.

ПИЛУЛЕ ПРОТИВ МОДРИЦА

Један енглески лекар пронашао је пилуле против модрица које настају на телу услед удара. Њих ће, изгледа, најрадије узимати боксери, јер већ после неколико часова кожа око повређеног ока неће бити модра. Супстанце из којих се ове пилуле састоје називају се у медицини „фактори дифузије" а утичу на брзо апсорбовање разливене крви и на брзу обнову ткива.

КАРТА КОСМИЧКИХ ПУТЕВА

Будући космички путници биће снабдевени картом космичких путева која ће им служити за одређивање правца. До сада је израђена карта путовања до Венере и састоји се од графикона који пилоту означава брзину и правац лета. Путеви ће бити означени бројевима 1, 2, 3 итд. Управљачи космичких бродова бираће „друм" према времену које им је стављено на располагање да би стигли до циља.

СИТНИЦЕ

После завршеног гостовања у једном малом граду америчке државе Њу Џерси циркус је кренуо на друго гостовање — и заборавио свог слона тешког „свега" шест тона. Ланцем привезана за дрво животиња је данима стрпљиво стајала и изазивала интересовање деце али нико није знао шта је по среди. Тек кад се циркус удаљио више од сто километара чувар је приметио да му нема слона, па се хитно вратио по њега.

ОСТАЦИ СЕЛА НА КОЉУ

Гњурци који су претраживали језеро Мондзе у Аустрији нашли су у њему остатке села за које се претпоставља да је било подигнуто на кољу. Из воде су извукли знатан број предмета веома драгоцених за археологију, старих преко 4000 година. Међу њима су веома велике посуде и лонци, примитивне алатке, камене секире и ручни млин од камена, говеђи рогови, комади костију који су служили као накит.

Откриће овог села изазвало је велико интересовање археолога у целом свету, пошто је у питању досад највећи налаз такве врсте не само у Аустрији него и читавој средњој Европи.

НОВА НАУКА

За студије у области „бинике" америчко ваздухопловство је повећало новчану помоћ. У ствари то је потпуно нова грана науке, а име јој је настало од речи биологија и техника. Задатак бинике је да проучава „технику" животиња и биљака и да је користи у разне сврхе. На рад ове научне комисије досад је издато свега 500.000 долара.

Антонин Дворжак

13. Дворжак је имао и две слабости: волео је да одшета до железничке станице и да се одмара на зиду који граничи депо од пруге. Посматрао је локомотиве и знао тачно када која креће и где шта превози. Волео је и голубове које је пасионирано гајио код своје куће.

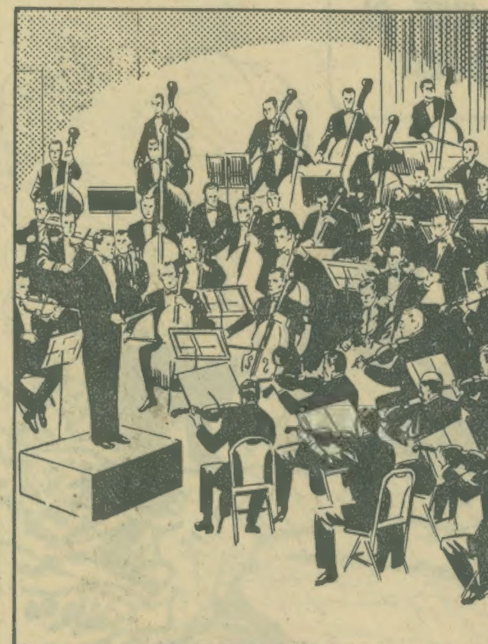
14. Када је основан Национални конзерваторијум у Њујорку Дворжаку је одмах понуђен положај директора. У септембру 1892. је стигао и преузео ту дужност али пошто никако није могао да се аклиматизује остао је тамо свега три године. За то време је неуморно радио.

15. Упознавање нових прилика и за њега потпуно новог света и нарочито музике која га је увек највише интересовала, потпуно су испуњавали његове дане. У његовом духу су сазревале нове мисли и тонови, оплемењени његовом уметношћу, које је ускоро уобличио у ново дело.

16. Лето 1893. године Дворжак је провео у једном чешком насељу у држави Ајова. Ту је и ван граница своје вољене отаџбине доживео присну атмосферу — чуо свој чешки језик и видео како се играју чешке игре. Деловало је то као право освежење од кога је добио нови полет.

17. Упознао је на новом тлу црначку и индијанску ритмику и мелодику, који улазе као нови елементи у његово стваралаштво. У том такозваном америчком периоду његовог рада настаје и његово веома познато дело Пета симфонија у Е-молу, названа „Из новог света".

18. По повратку у Праг 1895. преузео је дужност професора композиције на Прашком конзерваторијуму, и 1901. постао његов директор. Тада пише симфонијске поеме и још три опере од којих му је најпознатија „Русалка". Умро је у Прагу као веома цењен уметник 1. V 1904.

ОД ИГРАЧКЕ ДО ХЕЛИКОПТЕРА

Први пројект хеликоптера створила је мајсторска рука Леонарда да Винчија 1490. године.

Прошла су готово читава три века док је живописна замисао о хеликоптеру добила свог настављача. Француски биолог Лоноа је 22. априла 1783. године пред раздраганим члановима Академије наука приказао мали модел хеликоптера чији су се ротори покретани федером вртели у супротном правцу.

Француски инжењер Панктон је први описао хеликоптер који би могао понети човека, а аеронаута Бланшар је годинама вршио експерименте са хеликоптером нормалне величине и са вертикалном елисом. Модел хеликоптера бечког часовничара Дегена је 1807. године у Пратеру са успехом дуже летео и спустио се помоћу падобрана. Енглези Џорџ Кели и В. М. Филипс су нешто касније успешно вршили експерименте са моделима хеликоптера покретаним избациваним млазевима. Алуминијум је за изградњу хеликоптера први употребио Панктон Дамекур а многобројни истраживачи су увек трпели неуспех када је требало летети на хеликоптеру нормалне величине. То је успело тек Италијану Енрику Форланинију 1877. године.

Хеликоптер који је први понео човека у ваздух конструисао је скромни француски механичар Пол Корни. Мотор од 24 коњске снаге тежак 260 килограма, приликом првог лета августа 1907. године подигао је човека на 40 сантиметара висине а при другом лету достигао је чак и метар и по. Пол Корни је доживео судбину свих проналазача — нико се за његов изум није заинтересовао. Готово у исто време је на изради хеликоптера радио, касније чувени конструктор авиона, Луј Бреге. Он је на свом „жироскопу" летео 24. августа 1907. године цео минут 60 сантиметара изнад земље.

НЕВЕРОВАТНА СУДБИНА МОЛИ БРАУН

Некадашња судопера, касније певачица и сликарка, пријатељица чувене Саре Бернар, преживела је бродолом „Титаника“. У чамцу за спасавање, својом песмом храбрила је бродоломнике

Жена која је преживела бродолом „Титаника“ и била пријатељица Саре Бернард, рођена је у једној колиби у Мисури. У петнаестој години, потпуно неписмена, Моли је напустила родитеље и дилижансом стигла у Лидвил у Колораду, где се запослила као судопера у кантини копача злата. срела је и удала се за Џона Брауна који је имао 37 година, најружније лице у насељу и најмилостивије срце од свих копача. Није прошло ни два месеца од венчања кад је Џон нашао на златну жицу. Истога дана добио је за ту земљу 300.000 долара и са банкнотама отрчао кући да их преда жени.

— Ево ти новац и сакриј га где хоћеш, а ја идем у град да то мало „поквасим“.

Сутрадан ујутру два пријатеља су га донела кући.

— Имам две жеље — рекао им је он. — Не будите моју Моли и наложите ватру.

Моли је у сну осетила дим и са вриском скочила из постеље. Потрчала је ка врелој пећи, али је било касно: од 300 новчаница по 1.000 долара остао је само пепео.

Невероватно, али у оно време ипак сасвим могућно, Џон је исто поподне открио далеко богатију жицу злата. Процењена је на 20 милиона и он је није продао. Сазидао је кућу у Денверу, настанио се у њој, али Моли није била задовољна јер није могла да уђе у денверско отмено друштво. Правила је пријеме, приређивала концерте, но све је било узалуд. Да јој напакосте, даме Денвера су је замолиле да опише своје утиске о животу у граду. На несрећу, Моли Браун их је послушала и два дана касније угледала у новинама свој напис‚ Препун ортографских и језичких грешака он је изазвао паклену сензацију и исмевању није било краја. Разочарана и понижена она одлучи да напусти град.

— Нити сам знао нити желим да знам ортографију, — рекао је Џон. — Увек сам више волео свој дом од монденског друштва, а ти, ако желиш, иди. Увек ћу ти слати новац.

Пуних осам година у Денверу се ништа није знало о Моли Браун. Једног дана је допутовала у пратњи две француске собарице обучена по последњој париској моди. Течно је говорила пет европских језика, била је пријатељица Саре Бернар и после глумачких студија у Паризу умало није са Саром играла у „Орлићу“. У Европи је учила певање и сликарство а у Лондону је доживела леп успех на једном концерту у добротворне сврхе.

У своју кућу није позивала никог из Денвера али су зато стално долазили уметници и други угледни људи из иностранства. Пошто није могла да издржи у тој средини, настанила се у Њујорку, а априла 1912, целокупно денверско друштво, које није хтело да прими у своје редове некадашњу судоперу, стало се поносити њеном срчаношћу приликом бродолома „Титаника“.

Моли Браун се у Ливерпулу укрцала у „Титаник“ који је кренуо на своје прво путовање за Њујорк. Имала је тада 39 година. Певала је на бродским концертима и била омиљена међу путницима. Те кобне вечери одлучила је да остане дуже на палуби и обукла се у најтоплије одело, од чарапа, ципела и рубља до капута од руске самуровине. Утоплила се као да је знала да иде у сусрет леденој санти.

Кад је избила паника Моли се показала најнеустрашивија. Умиривала је мајке и децу и одбила да уђе у чамац тако да су је убацили у нутра. У чамцу је било пет мушкараца и двадесетак жена и деце.

— Веслајте! — викала је људима. — Веслајте према пучини!

Поскидала је топло одело са себе и завијала децу. Остала је само у танкој хаљини а кад је један веслач попустао услед срчаног напада заузела је његово место. Са собом је увек носила револвер па га је и сада имала за појасом. Кад год је морал падао међу бродоломницима она је почињала да пева нову песму.

Пошто су спасени, о њој се много говорило и писало. Новинари су је питали:

— Како сте успели да се спасете?

— Ми, Брауни, увек имамо срећу. Ја сам бесмртна!

Тако су је прозвали „бесмртна Моли Браун“.

Доста је путовала, начинила је пут око света и свуда су јој се догађале веће или мање незгоде, али се увек срећно спасавала. У једном великом хотелу у Флориди избио је пожар док је она спавала. Успела је да се извуче на улицу и онда је још спасла 4 жене и 3 детета.

Иако су се развели, Џон Браун ју је стално и обилно помагао. За време првог светског рата старала се о рањеницима савезничке војске и постала носилац многих одликовања.

Кад је умро Џон Браун а није написао тестамент, Моли је остала без игде ичега. Захваљујући добром срцу, нашли су се људи који су јој обезбедили пристојну годишњу ренту. Најзад је октобра 1932. „бесмртна“ Моли Браун подлегла срчаној капи. Њен узбудљив живот послужио је као грађа за либрето једне оперете која се са успехом изводи у Америци.

КИНЕСКА ПРИЧА

СЕМЕНКА КРУШКЕ

Некад давно, живео је у Кини један сиромашан човек по имену Ван Ли. Иако је био бистар и снажних руку, радио по цео дан, ипак је читавог свог живота гладовао, па не само он већ и његова породица. Најтеже му је падало то што је и његов отац морао да гладује, а Кинези, познато је, поштују своје родитеље и старају се о њима.

Када му је у кући остала само једна прегршт чумизија за једну бедну чорбу, Ван Ли овде свом суседу-богаташу да од њега позајми мало чумизија.

— У реду — рече му богаташ — само, кад ми будеш враћао захтевам да ми даш двоструко.

Пошто није имао од кога другог да позајми, Ван Ли је пристао на све. Кад је дошао рок за враћање дуга Ван Ли је био још сиромашнији но раније и није био у стању да врати богаташу ни само један део.

— То је лопов! — узвикну богаташ — и ништавни убоги крадљивац, па позва стражара и нареди да Ван Лиа стрпа у тамницу.

Руке Ван Лиа биле су јаке али и зидови тамнице па се није могао дочепати слободе. А за њом је толико жудео да је стално размишљао како да до ње дође. И наједном се досети.

— Одведи ме цару — рече једног дана стражару.

— Охо! — насмеја се тамничар. Ти, убоги варалица и лопов, хоћеш да изађеш пред очи самог Сина неба! Сигурно си полудео!

— Не — одговори Ван Ли — мада сам затворен као крадљивац ја то нисам. Уосталом, располажем благом које нема цене и желим да га лично однесем Сину неба!

„Злато отвара сва врата“ каже стара пословица. И тако се и затворска отворише и Ван Лиа пропустише у царев двор.

Цар је окружен дворанима седео на престолу од чистог злата и слоноваче. Кад би се цар насмешио дворани су се већ кикотали, а кад би се он намрштио они су почињали да плачу.

— О, сине неба! — рече Ван Ли. — Прими овај скромни поклон од једног твог недостојног поданика — и Ван Ли се дубоко поклони, извади један замотуљак у пружи га цару.

Одмотавајући нестрпљиво пакетић, цар угледа обично семе од крушке, намршти се и љутито упита:

— А где је благо?

Сви дворани с подозрењем погледаше Ван Лиа.

— Из твојих уста чују се најмудрије речи, о, Сине неба! — рече Ван Ли. — Истина, то је једно обично крушкино семе, али оно је необично по томе што су његови плодови златни.

— Златни? — запрепасти се цар. — Па зашто га онда ти ниси посадио.

— О, сине неба — одговори скрушено Ван Ли — ти си толико добар да би допустио једном твом бедном поданику да он посади то дрво, мада то само приличи једном владару. Али, ја ти још нисам све рекао. Крушкино семе доноси златне плодове само под једним условом: ако семе посади частан и праведан човек, иначе ће оно родити жабе и отровне змије.

Цар испусти семе, а Ван Ли се поново дубоко поклони пред царем, пружи му семе и рече:

— Ја сам један бедан човек кога су неправедно назвали лоповом и крадљивцем. Ти, који си извор сваког блага, једини си достојан да сакупљаш златне крушке са овог чудног дрвета.

Цар се сети својих недела из младости и поцрвене, а сви дворани почеше да се лупају по образима да би и они поцрвенели.

И цар журно врати семе Ван Лиу:

— Дај га коме желиш. Ваљда ће се у мом царству наћи поштени људи — и онда позва слуге да донесу сандук са земљом. — Бар ћемо дознати ко је од мојих дворана заиста поштен.

Ван Ли се прво упути царевом првом мандарину и уз дубоки поклон му пружи семе, али дебели мандарин се не помаче с места.

— Мени није потребна ова ситница — рече он. — И без тога имам довољно блага.

Сви су шапатом запиткивали откуд мандарину толико благо и тако се сазнало да је на високе положаје постављао само оне који су га подмићивали, а не људе са знањем и способношћу.

Ван Ли приђе онда генералу и понуди му семе.

— Носи то даље од мене — рече му овај грубо га одгурнувши. Ја сам војник и мени је довољна војничка плата којом ме награђује Син неба.

„Војничка плата, војничка плата“ — зачу се негодовање из задњих редова. Генерал је и нехотице рекао истину: он је присвајао и већи део плата својих војника.

Ван Ли приђе тада главном судији.

— Ти си стуб круне и правосуђа — рече му Ван Ли. — Од тебе потиче закон и теби се и враћа. Ти си стража праведности и теби припада овај мој поклон.

Иако су му се руке тресле од лакомости, он одби поклон Ван Лиа.

— Правда и правичност су саме себи награда — рече судија и подиже очи к небу. — Мени није потребно друго благо.

Тада се цар насмеја, а дворани почеше да се кикоћу. Сви су знали да је судија оне који су имали много новца проглашавао невиним а они који га нису имали допадали су тамнице.

Обишавши све редом Ван Ли опет стиже до цара.

— О, Сине неба! — рече Ван Ли. — Пошто овде нема ниједног поштеног човека, да ли је право да ја онда седим у тамници само зато што су ме прогласили варалицом иако сам хтео једино да своју породицу спасем глади.

Цар је био добро расположен и рече:

— Спреман сам да ти опростим, али под условом: да ником ни речи не кажеш о томе шта си чуо и видео овде, јер би због тога могло доћи до неспокојства и немира у моме царству.

Тако се Ван Ли вратио својој кући, а од крушкиног семена је нарасла велика крушка и донела плодове, али не златне, већ обичне.

Мада му је било забрањено да о овоме ма шта коме каже, изгледа да је ипак некоме нешто рекао, јер како бисмо ми иначе дознали за ово...

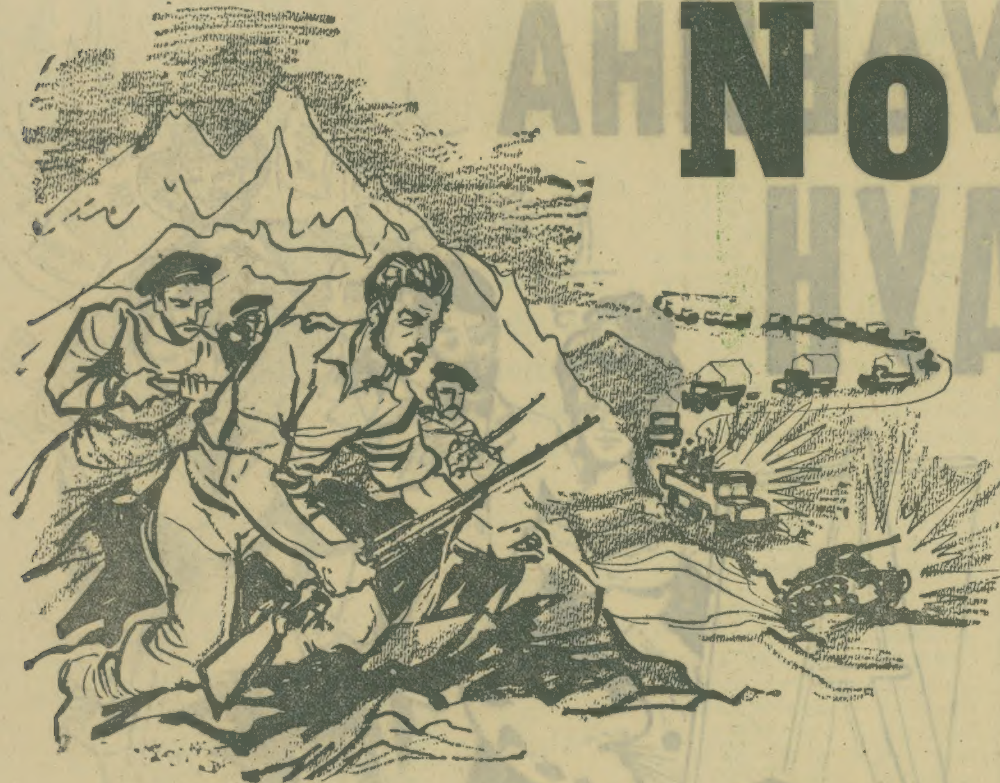
ФАРАОНИ И КОСТОБОЉА

Пре 38 година једна британска експедиција пронашла је и отворила гробницу фараона Тутанкамона. Још једном се читав свет зачудио раскоши која је пре толико хиљада година владала на Нилу.

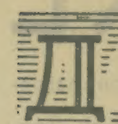
Злато и драго камење нађено у египатским гробницама мање је интересовало медицинске стручњаке од посмртних остатака давно преминулих становника Египта.

Рендгеновим зрацима и осталим методима који стоје на располагању модерној медицини, стручњаци су утврдили да су фараони и њихови поданици патили од многих болести које су све до недавно сматране као „модерне“. Наиме, они су испитујући остатке људи који су живели пре 3000 и 4000 година установили да су многе египатске круни сане главе вероватно патиле од мигрене, као и то да су костобоља и реуматизам биле прилично честе болести у старом Египту.

No pasaran!

Кристино Гарсија био је један од најсмелијих бораца француског покрета отпора. После рата вратио се у своју домовину Шпанију где је био ухваћен и после страшног мучења стрељан

Двадесет и четвртог августа 1944. године дознали смо да је колона Немаца који су се повлачили имала да пређе преко Алеа. Обавештења која смо добили била су противуречна. Према једнима, Немаца је било неколико стотина, према другима неколико хиљада. Немачка колона кренула је из Тулузе и прошла је кроз Лаби и Бизије сејући страх и повећавајући већ ионако огроман број својих жртава.

Знали смо да колону углавном сачињавају есесовци којима су се били придружили неки официри ваздухопловства и припадници организације Тот. Водио их је један Француз-издајник из Марсеја који је припадао СС-одредима. Њега су раније били заробили наши људи кад је једном кренуо у извидницу на бициклу, али је успео да побегне. После овог је био поново заробљен и стрељан

Кристино Гарсија био је у то време командант батаљона који је припадао 3. дивизији. Требало је спречити да немачка колона стигне у Алс чији су грађани већ почели у паничном страху да напуштају своје домове.

Уз велике напоре снели смо до пута сандук с минама. Наш штаб налазио се на једној узвишици изнад потпуно пустог друма.

Кристино је био с нама, управљао је операцијом. Давао нам је савете и наређења кратко, без икаквог оклевања.

Он је лично узео прву мину, снео је на друм и ставио на одређено место. Његови покрети били су брзи и прецизни. Мину је сакрио испод једног бусена траве, а затим је жицу, коју му је Жозеф додао, прчврстио за мину и разапео је преко друма сасвим ниско да се није могла ни изблиза приметити. За то време нам је објашњавао:

— Жицу треба везати за детонатор, разапети је затим преко друма и добро учврстити на другој страни. Кад возило налети на жицу, детонатор се активира и — ето експлозије.

— Но пасаран! Неће проћи! — стално је понављао надгледајући постављање осталих мина.

Наш извиђач дао нам је кратким звиждуком знак да је нешто приметио. Сишавши с дрвета, пожурио је према Кристину.

— Конвој долази! Приметио сам једна кола с гусеницама која иду на челу колоне, а за њима камионе, много камиона.

— Ипак нису јачи од нас — одговорио је Кристино уз осмех који сам тако добро познавао. Он се увек осмехивао пред борбу. Чим би осетио опасност његово би лице синуло, поглед му постајао живљи: видело се да га преплављује права срећа. Јер, он је имао с немачким фашистима многе старе рачуне, још из рата у Шпанији.

С једне оближње чуке Кристино је једним погледом проверио распоред мина и дао знак да станем иза њега.

Колона се приближавала брзо. Чеона кола клопарала су друмом остављајући иза себе црн, густ дим. Прва кола налетела су на замку: најпре једна потмула експлозија а за њом прасак за праском. Прва, друга, трећа кола лежала су на друму, а иза њих стао је читав конвој. Два камиона су горела. Из њих, а и из осталих, искакали су фашисти и бацали се у јарак крај друма. Били су толико уплашени да су многи заборавили да узму своје оружје.

Читав друм, докле ми је поглед допирао био је заузет немачким колима. Колони се није видео крај. Изгледало ми је да Немаца има бар хиљаду. Рекао сам то Кристину, а он је мирно одговорио:

— Бах! Нас је четрдесетак. Један наш на двадесет њихових. Али, с обзиром на наш положај, сигуран сам да ћемо с њима изићи на крај. Не! Но пасаран! Неће проћи!

Испели смо се до замка који се налазио у средини наших положаја. Тамо доле, на друму, Немци су покушавали да побегну преко ливада. Наши стрелци косили су их на отвореном простору.

С краја колоне почели су наједном да нас туку али су били сувише далеко да би могли прецизно да гађају. Од наших још нико није био погођен. Међутим, изгледало је да су Немци почели да организују одбрану. У јарак крај друма, који су на брзину продубили, довукли су митраљезе. Изненада је у правцу замка почео да пуца прво један, а затим други немачки топ.

Кристино и ја стајали смо крај нашег митраљеза чија је цев извиривала кроз узан камени процеп на зиду што опасује замак. Кристино пуца из њега мирно, сигурно, без узбуђења. Доле у колони примећује се нека гужва. Кристино оставља митраљез и скида пушку с рамена. Насред друма један немачки официр живо гестикулира, очигледно покушава да охрабри своје војнике. Кристино нишани брзо, брже од мене. Један једини метак и официр пада.

Дечак који додаје муницију за митраљез рањен је у руку. То је један млад Шпанац који се није одвајао од Кристина откако је почео герилски рат у Француској. Метак му је просто однео палац на руци, али он није пустио ни јаука, само је узео своју марамицу и чврсто увезао шаку. Кад сам покушао да му приђем, бесно ми је викнуо:

— Нон! Карга! Пуцај!

Ако је ико после завршене борбе био зачуђен, боље рећи запањен, био је то немачки генерал кога смо заробили заједно са свим осталим официрима и војницима. Он је, без сумње, веровао да је његову колону напала читава дивизија. Сигуран сам да је очекивао да ће видети како се иза стена, иза дрвећа, из малих пећина у брду појављују безбројни борци. А угледао је само четрдесетак макијаша слабо одевених, мршавих, изнурених.

Немци заробљеници, у колони по шест, с рукама на затиљку, улазили су у двориште иза замка. Крај стазе стоји генерал — он је у цивилу — оборене главе. Њега, генерала вермахта и његових 1800 војника, заробила је шачица од тачно 39 макијаша. Страх га је, он зна да ће морати да плати за злочине које су починили.

Генерал се за тренутак укочио и пре него што је ико од нас могао да га спречи, извукао је револвер и испалио себи метак у главу.

Ово је прича једног од Кристинових сабораца.

РУЧАК ЗА МАЧКУ ПОШТОМ

Један дански индустријалац који је обично проводио викенд у својој кућици 60 километара удаљеној од Копенхагена, реши да своје одсуство продужи до среде. Али, у граду му је била остала у стану сама мачка којој је оставио храну само за суботу и недељу.

После дужег размишљања реши се да експресном поштом пошаље две усољене харинге које ће стићи у понедељак. Поштар их је одмах по пријему ставио у сандуче за писма на огради индустријалчеве куће. Мачка, привучена мирсом, дотрчала је до сандучета, повукла за омот и извукла га напоље. Харинге је појела у слат. Тако су истовремено били задовољни и господар и мачка.

Новорођенче се познаје по увету

Није чест случај да мајка при изласку из породилишта понесе туђу бебу уместо своје, али се то ипак догађа.

Један фотограф болнице изучавајући антропометрију дошао је на мисао да фотографише уши сваког новорођенчета. Познато је наиме да уши овако мале деце имају облик који се, изузев у несрећним случајевима, никад не мења. Захваљујући оваквом методу, који је тачнији од отисака прстију, дете се увек може препознати.

Американци слабо виде

Половина становништва САД пати од очију. Према недавно објављеним статистичким подацима, 40,5% Американаца имају нормалан вид, управо способност је умањена до дозвољеног процента. На сваких десет становника један се нормално служи само једним оком док је моћ другог ока јако слаба. Сваки други грађанин носи наочаре. У Америци 2,040.000 становника пати од тешког оштећења вида док слепих има око 950.000. У списку болести од којих пате становници Сједињених Америчких Држава, слепоћа и јака кратковидост налазе се на четвртом месту.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗАКОН ЈЕ ЗАКОН

Становници једног од квартова Јоханесбурга тужили су суду неког човека који је у својој кући гајио — отровне змије. Они су се позвали на закон који у Јужноафричкој Унији забрањује држање „опасних звери“ у густо насељеним рејонима. Међутим, на њихово запрепашћење суд је стао на страну оптуженог. Наиме, судије су стале на гледиште да су змије гмизавци а не звери, а да се о гмизавцима у закону ништа не говори

КАКО СЕ БОЛЕСТ ПРЕНОСИ АВИОНОМ

Велике епидемије заразних болести шириле су се у прошлости због ниског ступња хигијенских, културних и економских прилика и услед непознавања узрока и начина преношења заразе. Доцније, с напретком медицине, дошло је и сазнање да су заразне болести изазване микробима и да се од њих може сачувати ако се болесници и здрави придржавају извесних правила заштите. У ту сврху донета су упутства како у свакој земљи посебно тако и за међународни живот.

Заједно са напретком и усавршавањем саобраћајних средстава настајала је и све већа могућност да се заразне болести брже и више пренесе из једне земље у другу тако да је то питање постало значајно и за међународну санитетску службу.

Према правилима сви путници који долазе из крајева у којима влада зараза куге, колере, жуте грознице, тифуса и других заразних болести морају бити претходно вакцинисани. Осим тога обавезни су лекарски прегледи и друге санитетске мере предострожности да би се утврдило не налази ли се неки путник у инкубацији болести, тј. у оном временском периоду од продирања заразних клица у његов организам до појаве првих симптома болести. Такође се испитују и лучевине особа које из заразних крајева желе да путују да би се утврдило јесу ли преносиоци заразних клица. Показало се да све те санитетске мере нису довољне јер и поред најстроже и насавесније њихове примене постоји могућност да се заразне болести ипак пренесу.

Утврђено је да многи инсекти преносе заразе и изазивају праву епидемију и у крају где је дотле није било и где је ниједан болесник није пренео. Разуме се да је врло тешко контролисати да ли у возу, аутомобилу, броду или авиону има инсеката који могу пренети заразу јер се ови завуку у наскривеније делове, па и у пртљаг путника, или у њихова одела. Пронађено је приликом избијања једне епидемије да је она пренета на тај начин што су се инсекти-преносиоци завукли у цвеће једне путнице.

Најчешће су то комарци, муве, буве и стенице. Треба се само сетити прошлости када је комарац анофелес, пренет са Мадагаскара на острво Маурицијус, изазвао епидемију маларије која је имала за последицу 32.000 мртвих. Исто тако пренет је из Западне Африке у Бразил, вероватно бродом, комарац маларичар и изазвао епидемију од 300.000 случајева оболелих од којих је умрло 16.000 лица. Вероватно је, бродом низ Нил, унета маларија и из Судана у Египат где је проузроковала велику епидемију.

Научним испитивањима је утврђено да ни дужи летови авиона, макар и на великој висини, ни ветар, ни промене притиска и температуре не мењају штетно дејство инсеката. Они се могу завући у најмању рупицу авиона и тамо снети јаја. И после дуготрајног лета она се могу наћи на истом месту где су снесена и потпуно неоштећена.

Понекад мада ретко, авионом су били пренети пацови, па чак и змије. На исти начин се могу наравно пренети узрочници заразних болести и другим превозним средствима, али је авионом неупоредиво опасније због тога што њиме врло брзо епидемија може допрети из удаљених крајева. За то кратко време не може се тачно утврдити има ли у авиону или на њему преносилаца болести.

Да би се спречило или бар смањило преношење узрочника епидемија врше се запрашивања овиона дидитијем или неким сличним средствима пре узлетања, за време лета или по спуштању. На тај начин се може донекле смањити преношење узрочника болести на људе, животиње и биљке.

Школа за стицање пристојности

Дирекција британске железнице у Леверпулу је организовала школу у којој ће железничари стицати практично знање како у свом свакодневном раду треба да се опходе са путницима.

ХЕЛИ-БОУТ

Најчуднији међу чамцима је свакако хели-боут који је конструисао Брук Стивенс да би „охрабрио конструкторе чамаца да усаврше његове идеје“. Изнад кабине у облику мехура налази се хеликоптерска елиса која се може и склопити. Елиса је једном осовином повезана са мотором од 75 коњских снага који покреће холи-боут и у води. Практично њиме бисте прелетели из свога дворишта до језера или реке и право можете да се возите по води. Ово је само макета а летачке пробе још нису вршене.

АУТОМАТИЗОВАНИ ШИБЕР

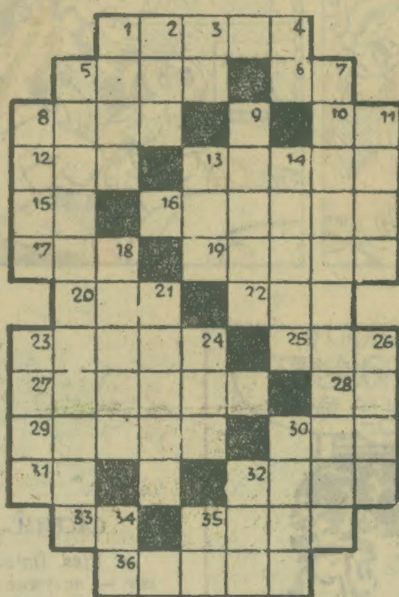
Рачунање на овом великом шиберу олакшано је јер се само притиска на дугмад. Електромотор снабдевен малим електронским мозгом покреће језичак и доводи га у тачан положај. Због величине скале и прецизности електронских уређаја резултати су увек ванредно тачни.

ПАТРИОТСКО ПАРКИРАЊЕ

Огромну британску државну заставу начинила су 804 аутомобила марке Мини Минорс паркирана на великом простору у близини Оксфорда. Од двеста четири црвена аутомобила, 160 бела и 440 плава застава је била направљена за два дана. Педесет људи је довозило аутомобиле из фабрике а десет их паркирало према одређеном плану.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) личност из комедије „Дундо Мароје“; 5) експлозивно оружје; 6) иницијали нашег књижевника („Пауци“); 8) тулипан; 10) два слова; 12) папагај; 13) летовалиште код Херцегновог; 15) предлог; 16) лука у Мароку; 17) тениски термин; 19) прилог за место; 20) раствор смола у етеричним уљима; 22) личност из романа Л. Толстоја; 23) један месец у години; 25) место у Шведској; 27) клисура; 28) иницијали последњег босанског краља; 29) француски књижевник („Федра“); 30) отац (слов.); 31) коњ; 32) познати музеј у Паризу; 33) ономатопеја лавежа; 35) мање насеље ван града; 36) град у СССР.

Усправно: 1) Тестера; 2) лична заменица; 3) свеза; 4) хемијски знак за титан; 5) град у Аргентини; 7) домаћа текстилна радиност; 8) држава у Индокини; 9) главни град Гуама; 11) француски сликар (19. в.); 13) француски књижевник („Јадници“); 14) град у Турској; 18) личност из Гогољевог романа; 21) лек против маларије; 23) град у Гани; 24) индустријска биљка; 26) средство за наркозу; 30) предворје; 32) врста земље; 34) домаћа животиња 35) хемијски знак за селен.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) врт; 3) ТАМ; 6) Ола; 7) Памир; 9) Ламб; 11) јуха; 12) идеал; 14) рад; 15) мн; 16) лед; 17) ии; 18) Помет; 20) ало; 21) кит; 22) Ниш; 23) врт; 24) колос; 26) Ив; 27) мак; 28) лт; 29) дно; 31) лапор; 33) роса; 35) тихи; 36) аспра; 37) топ; 38) тал; 39) лав.

Усправно: 1) хладнокрвност; 2) раме; 3) тај; 4) Амур; 5) Михаил Шолохов; 6) Олимп; 8) радио; 10) балет; 13) лет; 19) мит; 20) Аил; 22) нокат; 23) видра; 24) кал; 25) стриц; 30) оспа; 32) пита; 34) Арл.

Јесте ли већ чули да...

...на Човечјем острву живе мачке које имају много дуже ноге од свих својих осталих „рођака“ на свету, али зато уопште немају репа.

...најмањи примерци понија од свега 65 сантиметара висине, налазе се у Шетланду у Енглеској. Одгајивање понија у овом месту је почело још од 1870. године. Обични пони су високи 105 сантиметара.

...на планинском венцу Анда расте једна биљка — пуја рајмонди — која личи на џиновску јелову шишарку. Биљка живи 150 година, цвета за то време свега једном и после цветања брзо угине.

...у неким крајевима Африке младе слонове почели су у последње време да лове помоћу ласа.

...године 1875. Један Енглез, неки капетан Бојтон, прешао је Ламанш одевен у комбинезон од гуме који се могао надувати те се тако држао на води. Он није пливао, већ се кретао помоћу малог једра разапетог између врхова стопала и руку.

... сијалица од 40 вати даје светлост као 44 до 52 свеће, јер један ват износи између 1,1 и 1,3 свеће.

...Од Калемегдана, преко данашњег Трга републике до Славије (сада трга Димитрија Туцовића) ишао је 1891. године трамвај са коњском вучом који је три године доцније замењен електричним.

... Југословенско драмско позориште основано је ујесен 1947. године али је прва представа „Краљ Бетајнове“ од Цанкара изведена 3. априла 1948.

..., чувени гејзир „Стари верни“ у америчком Јелоустонском парку приликом сваке ерупције избаци 50.000 до 60.000 литара воде.

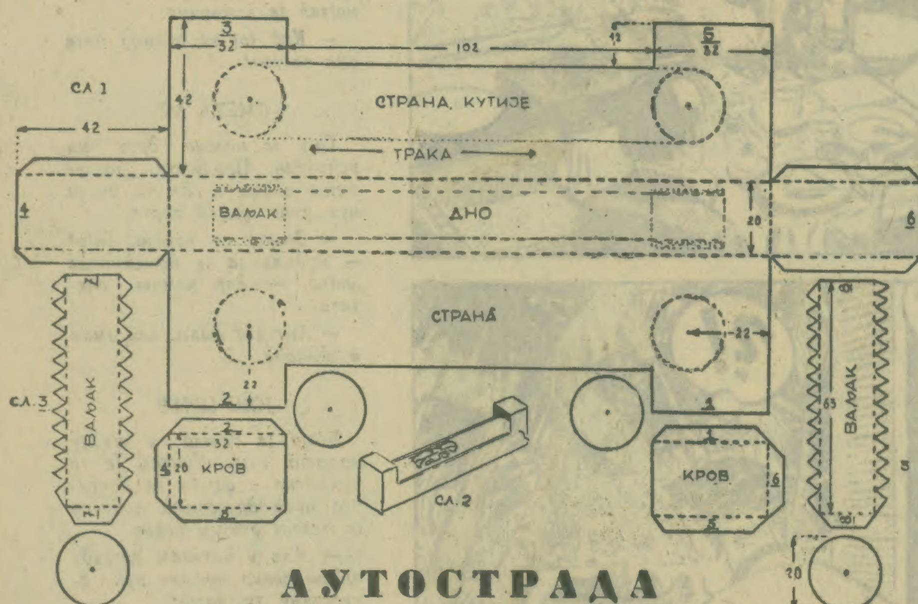
... агава, биљка сувих предела која се и код нас радо гаји пренета је из Америке у Европу средином 16. века.

...прва жена пилот, која је стекла и диплому, била је Хелен Дитрија.

...за хоровођу Београдског певачког друштва изабран је „вишином гласова“ 1864. године Корнелије Станковић али је остао врло кратко јер се његова болест нагло погоршала. Отишао је у Будим на лечење где је умро у априлу 1865. године.

НАПРАВИ САМ

АУТОСТРАДА

Ако желите играчку која ће представљати праву аутостраду преко које ће прелетати аутомобили — направите је сами. Врло је једноставно ако имате мало јачег картона. Према нашој скици (сл. 1) направите прво кутију, са надстрешницама са стране — која кад се склопи изгледа као на сл. 2. Унутрашњу „машинерију“ израдите на овај начин: два ваљка исцртајте према датој размери као на слици 3, а са стране, где су изрецкане ивице залепите кругове од картона да би ваљак био затворен са обе стране. Кроз центре кругова провуците осовину од жице која ће учврстити ваљке и у кутији, а на једном месту ће делић жице као ручица остати напољу и помоћу њега ће се покретати цео систем. Преко ваљака положите траку, као ремен на тоцилу, и на њу залепите два-три сасвим мала пљосната аутомобила који ће кружити при окретању ваљака заједно са траком горе-доле — час ћете их видети, час ће бити наглавачке, али доле у кутији. Ако желите већи аутопут ово све увеличајте.

ВЕШАЛИЦА

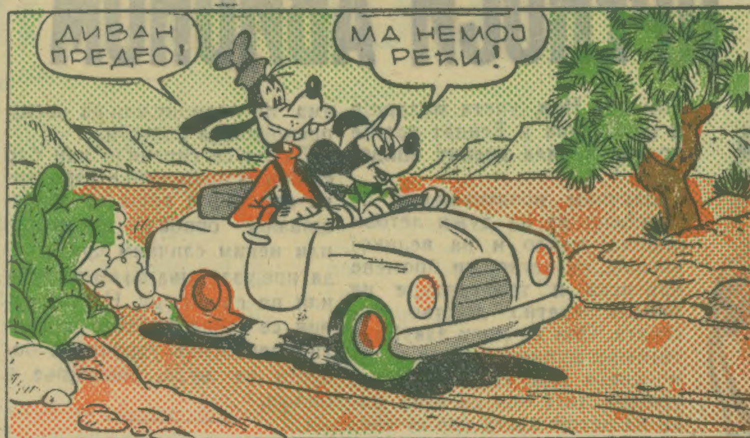
Изненадите и обрадујте вашу маму која се често жали да нема довољно вешалица за хаљине да би их све средила у ормању. Узмите неколико новина и од њих направите чврсту ролну око пола метра дугу. Да се не би одвила на крајевима је причврстите гумицама којима ваша мама повезује тегле са џемом. У средини завежите врвцу и за њу причврстите кукицу од жице да би се вешалица могла окачити у ормању.

Барометар

Према приложеној скици нацртајте на белој упијаћој хартији прасе, исеците га и ставите га на други комад хартије за упијање, па према њему извуците оловком облик другог прасета. Пазите једино да вам друго прасе свуда унаоколо буде за један милиметар веће од првог. Исцртајте и исеците пет шест оваквих фигура, од којих ће свака за један милиметар бити већа од претходне. Онда их све потопите у воду у којој сте растворили доста соли, а затим их оставите да се добро осуше. Суве фигуре налепите једну на другу, прво највећу, па све редом по величини — а затим цело прасе, сада већ дебело, закуцајте на једну дашчицу. Потребна су вам само два ексерчића, један који ће истовремено послужити као око, и други који ће придржавати реп начињен од комада расплетеног канапа. Дашчицу с прасетом обесите на спољни зид куће који киша не влажи — најбоље на зид покривене терасе или балкона. Барометар који сте сами начинили увек ће вам предсказати кишу, јер ће ваше бело прасе постати ружичасто. С лепим временом њему ће се повратити његова бела боја.

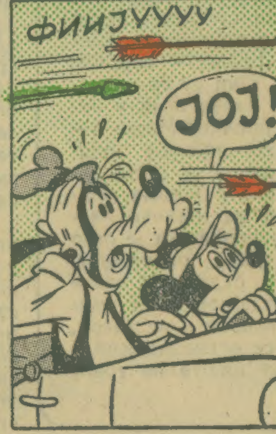

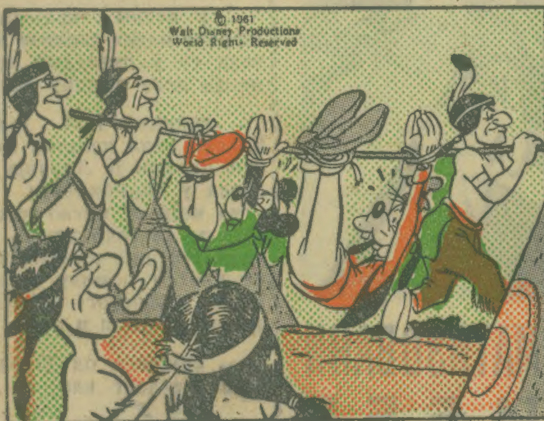

САСВИМ ПРОСТО

— Ујка Пајо, изгубио сам сат — потужио се Гаја.

— Па, како? Шта си радио?

— Ја сам трчао, а он је стао.

БУДУЋИ НАУЧНИК

— Видиш, кад буви кажем да скочи — каже Шиља — она ме послуша.

— Откини јој ноге па ће ти скочити! — подсмева му се Мики.

Да би му доказао, откинуо јој је ноге и наредио да скочи али је она остала — непокретна. То је Шиљу побудило на размишљање и најзад је закључио:

— Кад јој се откину ноге она оглуви!

СМЕТА МУ

Гају је позвао друг на рођендан. Приликом послужења одбио је да по други пут узме комад торте.

— Зашто не узмеш, Гајо? — нудила га је домаћинова мајка. — Зар немаш апетита?

— Апетита имам, али имам и финоће.

ЈОШ ЦРЊЕ

Влаја је дошао у школу прљавих руку. Учитељ је то приметио и да би га постидео пред друговима подигао је његову руку и рекао:

— Ако у читавом разреду нађем овако прљаву руку опростићу ти казну.

— Ево је! — повика Влаја дижући своју другу руку коју је дотле држао скривену за леђима.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд Македонска 31 Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900. полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200. полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.